

**Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων
Ινστιτούτο ΕΝΑ**

Δεκέμβριος – Ιανουάριος 2018

Ομάδα Οικονομικών και Κοινωνικών Αναλύσεων

Επιστημονικοί Υπεύθυνοι: Αιμ. Μαρσέλλου - Η. Κωσταράκος (ESRI)

Σχόλια και παρατηρήσεις μπορούν να αποστέλλονται στο info@enainstitute.org

Το *Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων* είναι μια πρωτοβουλία του Ινστιτούτου Εναλλακτικών Πολιτικών *ΕΝΑ*. Στόχος είναι η παροχή έγκυρης, συστηματικής και σφαιρικής πληροφόρησης για τις τάσεις και εξελίξεις της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας.

Έχοντας ως σημείο αναφοράς την ιδρυτική Διακήρυξη του *ΕΝΑ*, το *Δελτίο* ιχνηλατεί το κοινωνικό αποτύπωμα των οικονομικών πολιτικών στην κοινωνική ευημερία και την ανάπτυξη, αξιοποιώντας επιλεκτικά δείκτες διαφορετικών επιστημονικών πεδίων και ποικίλων θεωρητικών προσεγγίσεων.

Όλα τα στοιχεία προέρχονται από επίσημες πηγές. Η ανάλυση και ερμηνεία τους γίνεται από την Ομάδα Οικονομικών και Κοινωνικών Αναλύσεων του *ΕΝΑ*.

Το *Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων* θα επικαιροποιείται σε μηνιαία βάση.

Απευθύνεται τόσο σε ειδήμονες που θέλουν να έχουν γρήγορη πρόσβαση στη σχετική πληροφόρηση και ανάλυση σε συνοπτική και συγκεντρωτική μορφή, όσο και σε μη ειδικούς που ενδιαφέρονται για μια κατά το δυνατόν εύληπτη και κατατοπιστική παρουσίαση ενός μεγάλου όγκου μεγεθών που σχετίζονται με την κοινωνική ευημερία πέρα από τη στενή οικονομική της διάσταση, όπως αυτή αποτυπώνεται στο δείκτη ΑΕΠ και τις συνιστώσες του.

Το *Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων* αποβλέπει πρωτίστως στην ενσωμάτωση δεικτών που αποτυπώνουν τις εξελίξεις και τις επιδόσεις σε βασικούς τομείς της οικονομίας και της κοινωνίας όπως η απασχόληση, η ασφάλιση, η υγεία, η εκπαίδευση, το περιβάλλον και η κοινωνική δικαιοσύνη και ευημερία. Στην κατεύθυνση αυτή αξιοποιεί τους δείκτες των *Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης* του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, τους δείκτες της στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη *Ευρώπη 2020* αλλά και δείκτες κοινωνικής ευημερίας που προτείνονται σε έρευνες της Eurostat και της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Πίνακας περιεχομένων

Ευρετήριο Πινάκων	3
Ευρετήριο Διαγραμμάτων	4
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
2. ΕΡΓΑΣΙΑ	12
2.1. Απασχόληση	12
2.2. Δείκτης Μισθολογικού Κόστους	15
3. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	16
3.1. Εξέλιξη ΑΕΠ	16
3.2. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις	18
3.3. Εξωτερικός Τομέας	18
3.4. Τουρισμός	20
3.5. Δημόσια Οικονομικά	21
3.5.1. Εκτέλεση Προϋπολογισμού και Οφειλές Δημοσίου	21
3.6. Πληθωρισμός	22
3.7. Δείκτες Οικονομικού Κλίματος	23
3.8. Δείκτες Κύκλου Εργασιών και Παραγωγής	24
3.9. Χρηματοπιστωτικός Τομέας	27
3.9.1. Καταθέσεις Ιδιωτικού Τομέα	27
3.9.2. Χρηματοδότηση Ιδιωτικού Τομέα	28
3.9.3. Μη Εξυπηρετούμενα Ανοίγματα (ΜΕΑ)	28
4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ	29
4.1. Υγεία	29
4.2. Δημογραφικές Τάσεις	31
4.3. Παιδεία	32
4.3.1. Δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη	32
5. ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ	33
5.1. Δείκτες φτώχειας	33
5.2. Δείκτες Ανισότητας	36
6. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑ	36
7. ΔΕΙΚΤΕΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (DESI)	39

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1: Προσλήψεις/Αποχωρήσεις Δεκέμβριος 2018 και Ιαν. - Δεκ. 2018	13
Πίνακας 2: Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	19
Πίνακας 3: Εξαγωγές – Εισαγωγές αγαθών. Ιανουάριος-Νοέμβριος 2018 (σε εκατ. ευρώ).	19
Πίνακας 4: Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2018	21
Πίνακας 5: Συνολική χρηματοδότηση δαπανών Υγείας (εκατ. ευρώ)	29
Πίνακας 6: Δαπάνες για Εκπαίδευση (σε εκατ. ευρώ)	32
Πίνακας 7: Συνολικές Δαπάνες για E&A και Δείκτης Έντασης E&A	32
Πίνακας 8: Κατώφλι κινδύνου φτώχειας	33
Πίνακας 9: Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (%)	34
Πίνακας 10: Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις κατά τύπο νοικοκυριού	34
Πίνακας 11: Κίνδυνος φτώχειας εργαζομένων μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (πλήρης και μερική απασχόληση)	35
Πίνακας 12: Δείκτης άνισης κατανομής εισοδήματος (συντελεστής Gini)	36
Πίνακας 13: Δείκτης κατανομής του εισοδήματος σε πεντημόρια (S80/S20).	36

Ευρετήριο Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Απασχολούμενοι και άνεργοι (εκατ. άτομα)	12
Διάγραμμα 2: Εργατικό Δυναμικό και μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός (εκατ. άτομα)	12
Διάγραμμα 3: Ποσοστό ανεργίας (Ιούνιος 2015 – Νοέμβριος 2018)	13
Διάγραμμα 4: Ισοζύγιο ροών μισθωτής απασχόλησης Ιαν.-Δεκ. 2001 – 2018.	13
Διάγραμμα 5: Προσλήψεις (%) ανά είδος σύμβασης εργασίας (Ιαν. 2017-Οκτ. 2018)	14
Διάγραμμα 6: Πλήρης-μερική απασχόληση σε Ελλάδα και ΕΕ (α' τρίμ. 2008-γ' τρίμ. 2018)	14
Διάγραμμα 7: Ποσοστό απασχόλησης ατόμων ηλικίας 20-64 ως προς τον πληθυσμό	15
Διάγραμμα 8: Εξέλιξη δείκτη μισθών 2010-2018.	15
Διάγραμμα 9: Κατώτατοι (μεικτοί) μηνιαίοι μισθοί	16
Διάγραμμα 10: Εξέλιξη πραγματικού ΑΕΠ (προσέγγιση δαπάνης) και συμβολή των συνιστωσών του ΑΕΠ στον ρυθμό μεταβολής.	17
Διάγραμμα 11: Εξέλιξη πραγματικού ΑΕΠ (προσέγγιση παραγωγής) και συμβολή κλάδων οικονομικής δραστηριότητας στον ρυθμό μεταβολής.	18
Διάγραμμα 12: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις Ιανουάριος-Νοέμβριος 2002-2018 (εκατ. ευρώ).	18
Διάγραμμα 15: Ταξιδιωτικές Εισπράξεις (εκατ. ευρώ) και Αφίξεις (χιλ.). Νοέμβριος, 2012-2018.	20
Διάγραμμα 16: Ταξιδιωτικές Εισπράξεις (εκατ. ευρώ) και Αφίξεις (χιλ.). Ιαν.-Νοέμ. 2012-2018.	20
Διάγραμμα 17: Οφειλές Δημοσίου (εκατ. ευρώ)	22
Διάγραμμα 18: Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (2015=100)	23
Διάγραμμα 19: Δείκτης Οικονομικού Κλίματος, Σύνολο Οικονομίας	23
Διάγραμμα 20: Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης	24
Διάγραμμα 21: Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών και Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης	24
Διάγραμμα 22: Μηνιαία εξέλιξη Αναθεωρημένου Δείκτη Κύκλου Εργασιών στη Βιομηχανία (2010 = 100,0)	25
Διάγραμμα 23: Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής (2010=100,0) και ετήσιες μεταβολές.	25
Διάγραμμα 24: Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών της IHS Markit	26
Διάγραμμα 25: Ετήσια Μεταβολή (%) Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο (2015=100,0)	26
Διάγραμμα 26: Καταθέσεις νοικοκυριών (σε εκατ. ευρώ)	27
Διάγραμμα 27: Καταθέσεις μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων (σε εκατ. ευρώ)	27
Διάγραμμα 28: Παροχή έκτακτης ενίσχυσης ρευστότητας στις ελλ. τράπεζες (ΕΛΑ)	28
Διάγραμμα 29: Χρηματοδότηση νοικοκυριών και ΙΜΚΙ και μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων (υπόλοιπα τέλους περιόδου, σε εκατ. ευρώ)	28
Διάγραμμα 30: Μη εξυπηρετούμενα δάνεια ανά κατηγορία χαρτοφυλακίου (%) και ποσοστό ανεργίας.	29
Διάγραμμα 31: Δημόσια & ιδιωτική χρηματοδότηση δαπανών Υγείας (% επί του συνόλου)	30
Διάγραμμα 32: Δημόσια & ιδιωτική χρηματοδότηση δαπανών Υγείας (εκατ. ευρώ)	30
Διάγραμμα 33: Δημόσιες Δαπάνες Υγείας ανά κάτοικο (USD PPP) και (%) Μεταβολή Δαπανών Υγείας ανά Κάτοικο	30
Διάγραμμα 34: Γεννήσεις (2000-2016)	31
Διάγραμμα 35: Ρυθμός γεννήσεων ανά 1000 κατ.	31
Διάγραμμα 36: Μέση ηλικία μητέρας	31
Διάγραμμα 37: Προσδόκιμο ζωής	31
Διάγραμμα 38: Δείκτης Γονιμότητας	31
Διάγραμμα 39: Κρατικές δαπάνες για Εκπαίδευση (% ΑΕΠ)	32
Διάγραμμα 40: Δαπάνες Ε&Α ανά τομέα σε Ελλάδα και ευρωζώνη (% ΑΕΠ)	33
Διάγραμμα 41: Ποσοστιαία κατανομή πληθυσμού με υλικές υστερήσεις κατά ομάδες ηλικιών	35
Διάγραμμα 42: Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, Δείκτης (1990=100)	37
Διάγραμμα 43: Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στους κλάδους που δεν περιλαμβάνονται στο ΣΕΔΕ (εκατ. τόνοι ισοδύναμου CO ₂)	37

Διάγραμμα 44: Ποσοστό Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην ακαθ. τελική κατανάλωση ενέργειας	38
Διάγραμμα 45: Πρωτογενής κατανάλωση ενεργείας (εκ. τόνοι ισοδύναμου πετρελαίου - ΤΟΕ)	38
Διάγραμμα 46: Τελική κατανάλωση ενέργειας (εκατ. τόνοι ισοδ. πετρελαίου-ΤΟΕ)	38
Διάγραμμα 47: Οι επιδόσεις της Ελλάδας στις Ψηφιακές Δημόσιες Υπηρεσίες (2017).	39
Διάγραμμα 48: Επιδόσεις Ελλάδας σε ζητήματα ενσωμάτωσης ψηφιακής τεχνολογίας.	39
Διάγραμμα 49: Δραστηριότητα σε διαδικτυακές υπηρεσίες	40

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η περίοδος μετά την ολοκλήρωση του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής (Π.Ο.Π.) χαρακτηρίζεται από τη συνεχιζόμενη ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας και από τη διατήρηση των καλών δημοσιονομικών επιδόσεων. Οι θετικές αυτές εξελίξεις συνέβαλλαν στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης προς την ασκούμενη οικονομική πολιτική και ενεργοποίησαν μια σειρά διαδοχικών θετικών γεγονότων:

- Μη περικοπή των συντάξεων από 1.1.2019.
- Για πρώτη φορά από το 2012 στηρίζονται τα εισοδήματα των εργαζόμενων με την αύξηση του κατώτατου μισθού κατά 10,9% και την κατάργηση του υπο-κατώτατου μισθού των νέων εργαζόμενων κάτω των 25 ετών για τους οποίους αντιστοιχεί σε αύξηση 27,4%. Η αύξηση αυτή εκτιμάται ότι θα δώσει ώθηση στην κατανάλωση και την εσωτερική ζήτηση ενώ δεν αναμένεται αρνητική επίδραση σε επίπεδο ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων καθώς επηρεάζει κυρίως κλάδους μη εμπορεύσιμων αγαθών.
- Επιτυχημένη έξοδος στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου με το επιτόκιο του 5ετούς ομολόγου αξίας 2,5 δισεκ. ευρώ να βρίσκεται σε επίπεδα προ κρίσης παρά την περιρρέουσα αβεβαιότητα στο διεθνές χρηματοπιστωτικό περιβάλλον. Η υψηλή ζήτηση που διαμορφώθηκε σε 10 δισεκ. ευρώ από 290 επενδυτές και η βελτίωση του «προφίλ» των επενδυτών (με τους διαχειριστές ομολόγων να αποτελούν το 67,5%, τις τράπεζες το 19%, τα ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά Ταμεία το 2,5% ενώ το μερίδιο των επενδυτών υψηλού ρίσκου (hedge fund) περιορίστηκε στο 11%) αποτελούν ισχυρό σήμα ότι η χώρα επιστρέφει στην κανονικότητα των αγορών.

Η ελληνική οικονομία συνεχίζει να ανακάμπτει με την επιτάχυνση της οικονομικής δραστηριότητας κατά το εννεάμηνο του 2018 να καταγράφει ρυθμό αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ 2,1% έναντι 1,2% κατά το αντίστοιχο εννεάμηνο του 2017. Κινητήριοις δυνάμεις της μεγέθυνσης της οικονομίας από τη μεριά της ζήτησης αναδείχθηκαν οι εξαγωγές (+8,3%) και η ιδιωτική κατανάλωση (+0,8%) έπειτα από μακρά περίοδο στασιμότητας, η οποία οφείλεται στην αύξηση της απασχόλησης (+1,7% ετήσια αύξηση 9μηνου 2018) και του ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος (+3,3% ετήσια αύξηση 9μηνου 2018, έναντι αύξησης 1,1% 9μηνου 2017). Οι επενδύσεις καταγράφουν ετήσια μείωση κατά 6,2% με το αποτέλεσμα αυτό ωστόσο να οφείλεται κυρίως στην επίδραση βάσης (τομέας Μεταφορικός Εξοπλισμός και Οπλικά Συστήματα) καθώς οι υπόλοιποι κλάδοι παρουσίασαν αξιοσημείωτη αύξηση. Το γεγονός αυτό υποβιβάζει την αβεβαιότητα γύρω από την εξέλιξη των επενδύσεων και το 2019 οι επενδύσεις αναμένεται να κερδίσουν έδαφος καθώς οι συνθήκες χρηματοδότησης της οικονομίας βελτιώνονται.

Από τη μεριά της προσφοράς, σχεδόν το σύνολο των κλάδων παρουσίασε αυξήσεις (σε ετήσια βάση 9μηνου 2018) σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας. Οι πιο δυναμικοί κλάδοι που συνέβαλαν στην αύξηση του ΑΕΠ ήταν οι κλάδοι του εμπορίου-μεταφορών-τουρισμού (+4,1% 9μηνου 2018, καταγράφοντας αύξηση για έβδομο συνεχόμενο τρίμηνο), των υπηρεσιών εκτός εμπορίου κ.α. (+0,5% 9μηνου 2018 με οριακή μείωση σε επίπεδο τριμήνου έπειτα από πέντε διαδοχικά τρίμηνα αυξήσεων και οφείλεται στη συνεχιζόμενη υποχώρηση του κλάδου χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων και τη σχετική στασιμότητα των κλάδων διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, ενημέρωσης και επικοινωνίας) και της βιομηχανίας (+1,2%), ενώ αύξηση σημείωσε και ο πρωτογενής τομέας (+4,7%) και οι κατασκευές (+4,8%). Σε ό,τι αφορά τον κλάδο της βιομηχανίας παρά την επιβράδυνση που παρουσιάζει, καταγράφει αυξήσεις για δέκατο συνεχές τρίμηνο ενώ οι βραχυχρόνιοι δείκτες παραγωγής και κύκλου εργασιών στη Βιομηχανία κατά το δ' τρίμηνο του 2018 καθώς και ο δείκτης PMI για τη μεταποίηση (μέσος όρος δ' τριμήνου 53,6) δείχνουν ότι θα εξελιχθεί θετικά και για το δ' τρίμηνο.

Θετικές Εξελίξεις και Κίνδυνοι

Στο εσωτερικό πεδίο, οι καλές δημοσιονομικές επιδόσεις της χώρας σε συνδυασμό με το αποθεματικό ταμειακών διαθεσίμων ασφαλείας θωρακίζουν την οικονομία από δημοσιονομικούς και χρηματοοικονομικούς κινδύνους ώστε, να συνεχιστεί ομαλά η ανάκαμψη της. Η αύξηση των εισοδημάτων μέσω της αύξησης του κατώτατου και κατάργησης του υπο-κατώτατου μισθού παράλληλα με την ενίσχυση του κοινωνικού κράτους μπορούν αφενός να δώσουν ώθηση στην εσωτερική ζήτηση αφετέρου να καταστήσουν πιο περιεκτική την ανάκαμψη της οικονομίας.

Σε γεωπολιτικό επίπεδο, η Συμφωνία των Πρεσπών μπορεί να αποτελέσει βάση για τη συνολική αναβάθμιση της θέσης της Ελλάδας, την περαιτέρω ανάπτυξη των σχέσεων και των συνεργειών με τις γειτονικές χώρες, καθώς και παράγοντα ενίσχυσης των επενδύσεων και του εμπορίου σε περιφερειακό επίπεδο.

Παράγοντα αβεβαιότητας αποτελεί η χαμηλή χρηματοδότηση της ιδιωτικής οικονομίας, καθώς αποτελεί τροχοπέδη για την επενδυτική δραστηριότητα. Οι τράπεζες επιτυγχάνουν τους επιχειρησιακούς τους στόχους ως προς τη μείωση των μη-εξυπηρετούμενων δανείων και αυτό έχει οδηγήσει σταδιακά στην αύξηση των χορηγήσεων. Επιπλέον, στην ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας συμβάλλει και ο διαρκής εμπλουτισμός των διαθέσιμων χρηματοδοτικών εργαλείων (τα οποία αριθμούν σε 35, εκ των οποίων 30 είναι ενεργά και 5 αναμένονται σύντομα). Εν τούτοις, το μέγεθος των μη εξυπηρετούμενων δανείων παραμένει υψηλό η δε χρηματοδότηση της οικονομίας απέχει ακόμα από τα επιθυμητά επίπεδα. Το οριστικό περιεχόμενο και η εφαρμοστική λειτουργικότητα της επικείμενης νομοθετικής ρύθμισης για τη μείωση των κόκκινων δανείων θα καθορίσουν τη δυνατότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων να επανακτήσουν το χρηματοδοτικό ρόλο τους, με όρους τόνωσης της παραγωγικής δραστηριότητας και ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής.

Οι εξωτερικοί παράγοντες κινδύνου σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις, εντοπίζονται στην επιβράδυνση του ρυθμού μεγέθυνσης της παγκόσμιας οικονομίας το 2019 (κατά 0,2 της ποσοστιαίας μονάδας) κυρίως λόγω της αρνητικής επίδρασης των πολιτικών προστατευτισμού στα πλαίσια της εμπορικής διαμάχης ΗΠΑ-Κίνας και της υποχώρησης της θετικής επίδρασης των δημοσιονομικών μέτρων του 2018 στις ΗΠΑ. Σε ό,τι αφορά την οικονομία της ευρωζώνης, οι παράγοντες που συμβάλλουν στην επιβράδυνση της συνδέονται με τη γερμανική οικονομία (υποχώρηση του κλάδου της αυτοκινητοβιομηχανίας εξαιτίας αφενός της αρνητικής επίπτωσης του προστατευτισμού αφετέρου της αύξησης των ορίων εκπομπών καυσαερίων των αυτοκινήτων και την υποτονική ιδιωτική κατανάλωση), τις εξελίξεις στην ιταλική οικονομία η οποία επιβραδύνεται σημαντικά συνέπεια της αβεβαιότητας για τους δημοσιονομικούς και χρηματοοικονομικούς κινδύνους οι οποίοι φαίνεται ότι επηρέασαν την εσωτερική ζήτηση (ιδιαίτερως τις επενδύσεις).

Σημαντικότερες εξελίξεις στην Ελληνική Οικονομία

Αγορά Εργασίας

- Η **απασχόληση** αυξήθηκε κατά 3,7% (σε ετήσια βάση) τον Νοέμβριο του 2018 και το εποχικά διορθωμένο **ποσοστό ανεργίας** διαμορφώθηκε στο 18,5% έναντι 21,1% τον Νοέμβριο του 2017 και 18,7% τον Οκτώβριο του 2018.
- Ο εποχικά διορθωμένος **Δείκτης Μισθολογικού Κόστους** το γ' τρίμηνο του 2018 διαμορφώθηκε στις 94,5 μονάδες από 91,9 το β' τρίμηνο, καταγράφοντας αύξηση κατά 4,6% σε ετήσια βάση και κατά 2,8% σε τριμηνιαία.
- Με βάση το σύστημα Εργάνη, το **ισοζύγιο ρών μισθωτής απασχόλησης** το 2018 διαμορφώθηκε σε υψηλά επίπεδα (141.003 θέσεις εργασίας) ελαφρώς χαμηλότερα από το 2017 (143.545).
- Η **μερική απασχόληση ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης** παρουσιάζει πτωτική τάση από το α' τρίμηνο του 2017. Το γ' τρίμηνο του 2018 διαμορφώθηκε στο 8,5% από 9,3% το β' τρίμηνο. Το αντίστοιχο ποσοστό στην ευρωζώνη είναι 21,1%.

Μακροοικονομικές εξελίξεις

- Η ελληνική οικονομία κατέγραψε **για έβδομο συνεχές τρίμηνο θετικούς ρυθμούς μεταβολής**. Το γ' τρίμηνο του 2018 το ΑΕΠ αυξήθηκε ετησίως κατά 2,2% από 1,7% το β' τρίμηνο και κατά 1,0% σε τριμηνιαία βάση. Το 9μηνο του 2018 η ετήσια αύξηση του ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 2,1%.
- Οι **εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών** συνέχισαν να παρουσιάζουν καλές επιδόσεις για ένατο διαδοχικό τρίμηνο. Το 9μηνο Ιανουάριος – Σεπτέμβριος του 2018 κατέγραψαν ετήσια αύξηση 8,3%. Συγκεκριμένα, οι εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 8,6% και οι εξαγωγές υπηρεσιών κατά 8,3%.
- Η **ιδιωτική κατανάλωση** το 9μηνο Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2018 αυξήθηκε κατά 0,8%. Η ανάκαμψη της καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών οφείλεται στην αύξηση της απασχόλησης (+1,7% ετήσια αύξηση 9μήνου 2018) και του ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος (+3,3% ετήσια αύξηση 9μήνου 2018, έναντι αύξησης 1,1% 9μήνου 2017).
- Σχεδόν το σύνολο των κλάδων παρουσίασε αυξήσεις (σε ετήσια βάση 9μηνο 2018) σε όρους **ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας**. Οι πιο δυναμικοί κλάδοι που συνέβαλαν στην αύξηση του ΑΕΠ ήταν οι κλάδοι του εμπορίου-μεταφορών-τουρισμού (+4,1%), των υπηρεσιών εκτός εμπορίου κ.α. (+0,5%) και της βιομηχανίας (+1,2%) ενώ αύξηση σημείωσε και ο πρωτογενής τομέας (+4,7%) και οι κατασκευές (+4,8%).

Δείκτες Συγκυρίας

- Ο **Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης** στην Ελλάδα τον Ιανουάριο του 2019 σημείωσε αξιόλογη βελτίωση κατά 2,7 μονάδες και διαμορφώθηκε στις -28,3 μονάδες. Ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης βρίσκεται στο υψηλότερο επίπεδο από τον Νοέμβριο του 2009.
- Ο εποχικά διορθωμένος **Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών (PMI)** για τη μεταποίηση διαμορφώθηκε στις 53,7 μονάδες τον Ιανουάριο του 2018 παραμένοντας σε θετικό πεδίο για εικοστό συνεχή μήνα υποδηλώνοντας τη σταθερή βελτίωση της υγείας του μεταποιητικού τομέα.

Οικονομικές Εξελίξεις

Μακροοικονομικές εξελίξεις

- Ετήσια μείωση κατά 6,2% το 9μηνο 2018 κατέγραψε ο **ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου**. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στη σημαντική πτώση του τομέα *Μεταφορικός Εξοπλισμός και Οπλικά Συστήματα* (-22,3%) κυρίως ως αποτέλεσμα βάσης ενώ οι υπόλοιποι τομείς σημείωσαν σημαντική άνοδο.
- Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, το διάστημα Ιανουάριος – Νοέμβριος 2018 **το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών** κατέγραψε έλλειμμα ύψους 3.761,8 εκατ. ευρώ υψηλότερο κατά 2.075,3 σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2017. Το αποτέλεσμα αυτό αποδίδεται στην επιδείνωση του ελλείμματος των ισοζυγίων αγαθών (κατά 2.466,8 εκατ. ευρώ) και των πρωτογενών ελλειμμάτων (κατά 919,8 εκατ. ευρώ). Η εξέλιξη αυτή αντισταθμίστηκε μερικώς από τη βελτίωση του πλεονάσματος του ισοζυγίου υπηρεσιών (κατά 1.265,5 εκατ. ευρώ), κυρίως λόγω της βελτίωσης του ταξιδιωτικού ισοζυγίου κατά 1.229,5 εκατ. ευρώ, και δευτερογενών εισοδημάτων (κατά 45,8 εκατ. ευρώ).
- Τον Νοέμβριο του 2018 οι **ταξιδιωτικές εισπράξεις** αυξήθηκαν κατά 42,4% σε ετήσια βάση και διαμορφώθηκαν στα 325,8 εκατ. ευρώ έναντι 228,7 εκατ. ευρώ τον Νοέμβριο του 2017. Οι **αφίξεις** αυξήθηκαν κατά 6,2% σε ετήσια βάση και διαμορφώθηκαν στις 786,2 χιλιάδες ταξιδιώτες έναντι 740,5 χιλιάδες τον Νοέμβριο του 2017.
- Το ενδεκάμηνο Ιανουάριος-Νοέμβριος 2018, οι **ταξιδιωτικές εισπράξεις** εμφάνισαν αύξηση κατά 9,7% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2017 και διαμορφώθηκαν στα 15.847 εκατ. ευρώ. Οι **αφίξεις** αυξήθηκαν κατά 10,6% και διαμορφώθηκαν στις 29.466 χιλ. ταξιδιώτες, έναντι 26.632 χιλ. ταξιδιωτών την αντίστοιχη περίοδο του 2017.
- Ο **Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή** (Εν. Δ.Τ.Κ.) τον Ιανουάριο του 2019 παρουσίασε ετήσια αύξηση 0,5% έναντι αύξησης 0,6% τον Δεκέμβριο του 2018. Στην Ευρωζώνη ο Εν. Δ.Τ.Κ. τον Δεκέμβριο του 2018 αυξήθηκε κατά 1,6%, έναντι 1,9% τον Νοέμβριο.
- Οι **Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ)** κατά το α' ενδεκάμηνο του 2018 ανήλθαν σε 3,4 δισεκ. ευρώ υψηλότερες κατά 470,9 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το α' ενδεκάμηνο του 2017. Η επίδοση αυτή είναι η μεγαλύτερη από την έναρξη της κρίσης το 2009.

Δημοσιονομικά

- Την περίοδο Ιανουάριος-Δεκέμβριος 2018, ο κρατικός προϋπολογισμός παρουσίασε έλλειμμα 2.316 εκατ. ευρώ έναντι στόχου για έλλειμμα 3.381 εκατ. ευρώ (με βάση ΜΠΔΣ 2019-2022) και πρωτογενές πλεόνασμα 3.237 εκατ. ευρώ, έναντι στόχου 1.769 εκατ. ευρώ.
- Τα καθαρά έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού ανήλθαν σε 53.682 εκατ. ευρώ αυξημένα κατά 893 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου, υπέρβαση που οφείλεται στα αυξημένα έναντι του στόχου καθαρά έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού κατά 1.958 εκατ. ευρώ, ενώ τα έσοδα του ΠΔΕ παρουσίασαν υστέρηση.
- Οι δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού ανήλθαν σε 55.998 εκατ. ευρώ μειωμένες κατά 203 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου, γεγονός που οφείλεται κυρίως στις μειωμένες έναντι του στόχου δαπάνες του ΠΔΕ, καθώς οι δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού υπερέβησαν το στόχο.
- Σωρευτικά, κατά το ενδεκάμηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2018, οι συνολικές οφειλές του Δημοσίου μειώθηκαν κατά 571 εκατ. ευρώ εξαιτίας κυρίως της μείωσης των ληξιπρόθεσμων οφειλών κατά 613 εκατ. ευρώ, ενώ οι εκκρεμείς επιστροφές φόρων αυξήθηκαν κατά 42 εκατ. ευρώ.

Βραχυχρόνιοι δείκτες και δείκτες συγκυρίας

- Ο **Δείκτης Οικονομικού Κλίματος** τον Ιανουάριο του 2019 διαμορφώθηκε στις 99,6 μονάδες υποχωρώντας σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2018 (100,9 μ.) κυρίως εξαιτίας της πτώσης των επιχειρηματικών προσδοκιών στον κλάδο των υπηρεσιών. Την υποχώρηση αυτή μερικώς αντιστάθμισε η σημαντική άνοδος στις επιχειρηματικές προσδοκίες του κλάδου του λιανικού εμπορίου (+4,6 μ.), του δείκτη καταναλωτικής εμπιστοσύνης (+2,7 μ.), του δείκτη προσδοκιών του κατασκευαστικού κλάδου (+1,8 μ.) και του βιομηχανικού κλάδου (+0,4 μ.). Ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης βρίσκεται στο υψηλότερο επίπεδο από τον Νοέμβριο του 2009.
- Ο **Γενικός Δείκτης Κύκλου Εργασιών στη Βιομηχανία** το Νοέμβριο του 2018 παρουσίασε ετήσια αύξηση 7,0% (+4,6% Δείκτης Κύκλου Εργασιών Ορυχείων-Λατομείων, +7,1% Μεταποιητικών Βιομηχανιών). Ο Δείκτης μειώθηκε κατά 7,9% σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα Οκτώβριο (-8,0% Μεταποιητικές Βιομηχανίες, +1,8% Ορυχεία-Λατομεία). Ο μέσος Γενικός Δείκτης δωδεκαμήνου Δεκεμβρίου 2017-Νοεμβρίου 2018 παρουσίασε ετήσια αύξηση 10,8%.
- Ο **Γενικός Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής** τον Δεκέμβριο του 2018 συνέχισε την ανοδική του πορεία για δέκατο συνεχή μήνα (με εξαίρεση τον Οκτώβριο του 2018) και παρουσίασε ετήσια αύξηση 1,2%. Σωρευτικά για το 2018 ο μέσος Γενικός Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής παρουσίασε ετήσια αύξηση 1,0% που οφείλεται αποκλειστικά στην αύξηση κατά 2,0% του Δείκτη Παραγωγής Μεταποιητικών Βιομηχανιών καθώς μείωση παρουσίασαν οι αντίστοιχοι δείκτες των υπόλοιπων κλάδων.
- Ο **Γενικός Δείκτης Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο** τον Νοέμβριο του 2018 παρουσίασε ετήσια αύξηση 3,2%, ενώ με εποχική διόρθωση αυξήθηκε κατά 3,8% σε σύγκριση με τον Οκτώβριο του 2018.
- Ο **Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές** το γ' τρίμηνο του 2018 παρουσίασε ετήσια αύξηση 7,8%, ενώ σε σύγκριση με το β' τρίμηνο του 2018 μειώθηκε κατά 3,9% (με εποχική διόρθωση) και κατά -0,6% (χωρίς εποχική διόρθωση).
- Η **Συνολική Οικοδομική Δραστηριότητα** τον Νοέμβριο του 2018 αυξήθηκε ετησίως κατά 18,0% με βάση τον αριθμό των οικοδομικών αδειών και κατά 53,8% με βάση τον όγκο. Ειδικότερα, η ιδιωτική Οικοδομική Δραστηριότητα με βάση τις οικοδομικές άδειες αυξήθηκε κατά 17,1% και με βάση τον όγκο κατά 50,7%. Σε επίπεδο 11μηνου Ιανουάριος 2018 - Νοέμβριος 2018, η συνολική οικοδομική δραστηριότητα αυξήθηκε σε επίπεδο αριθμού αδειών και όγκου κατά 11,9% και 21,3%, αντίστοιχα.

Χρηματοπιστωτικός Τομέας

- Οι **ροές καταθέσεων από τον μη χρηματοπιστωτικό ιδιωτικό τομέα** το 2018 ανήλθαν σε 7,6 δισεκ. ευρώ από 5,9 δισεκ. ευρώ το 2017 και 4,4 δισεκ. ευρώ το 2016 με αποτέλεσμα σωρευτικά για την τριετία 2016-2018 η εισροή καταθέσεων από μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και νοικοκυριά να ανέλθει στα 17,9 δισεκ. ευρώ.
- Η ροή του **συνόλου των καταθέσεων το 2018 ανήλθε σε 14,3 δισεκ. ευρώ** σχεδόν τριπλάσια σε σχέση με το 2017 (5,8 δισεκ. ευρώ) και υψηλότερη από την έναρξη της κρίσης. Την τριετία 2016-2018 η καθαρή ροή καταθέσεων ανήλθε σε 25,7 δισεκ. ευρώ.
- Το Δεκέμβριο του 2018, η μηνιαία καθαρή ροή της **συνολικής χρηματοδότησης προς τον ιδιωτικό τομέα** ήταν θετική κατά 889 εκατ. ευρώ, έναντι θετικής καθαρής ροής 106 εκατ. ευρώ τον προηγούμενο μήνα. Συγκεκριμένα, η μηνιαία καθαρή ροή της χρηματοδότησης προς τις επιχειρήσεις ήταν θετική κατά 1.086 εκατ. ευρώ, έναντι θετικής καθαρής ροής 269 εκατ. ευρώ τον προηγούμενο μήνα (μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις +1.064 εκατ. ευρώ, ασφαλιστικές επιχειρήσεις και λοιπά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα +22 εκατ. ευρώ) ενώ η μηνιαία καθαρή ροή της χρηματοδότησης προς τα

νοικοκυριά και τα ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα ήταν αρνητική κατά 184 εκατ. ευρώ.

- Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το **σύνολο των μη εξυπηρετούμενων δανείων** (προ προβλέψεων) τον Σεπτέμβριο του 2018 διαμορφώθηκε σε 84,7 δισεκ. ευρώ μειωμένα κατά 4,7% σε σύγκριση με τον Ιούνιο του 2018 (ή 4,1 δισεκ. ευρώ) και κατά 21,0% (ή 22,5 δισεκ. ευρώ) σε σύγκριση με το υψηλότερο επίπεδό τους τον Μάρτιο του 2016.
- Οι συνθήκες ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών κατά τη διάρκεια του 2018 παρουσίασαν βελτίωση λόγω της σταδιακής αύξησης των καταθέσεων και αυξημένης πρόσβασης στη διατραπεζική αγορά. Κατά συνέπεια, η εξάρτησή τους από το **μηχανισμό έκτακτης παροχής ρευστότητας (ELA)** στις 24 Ιανουαρίου 2019 διαμορφώθηκε σε ποσό κάτω του ορίου των 2,0 δισεκ. ευρώ.
- **Επιτυχημένη έξοδος στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου** με 5ετές ομόλογο αξίας 2,5 δισεκ. ευρώ και επιτόκιο 3,6%. Η υψηλή ζήτηση 10 δισεκ. ευρώ από 290 διαφορετικούς και διεθνείς επενδυτές και η βελτίωση του μείγματος των επενδυτών (fund managers 67,5%, τράπεζες 19%, ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία 2,5% ενώ το μερίδιο των hedge fund περιορίστηκε στο 11%) αποτελούν ισχυρό σήμα ότι η χώρα επέστρεψε στην κανονικότητα των αγορών.

Κοινωνικοί Δείκτες

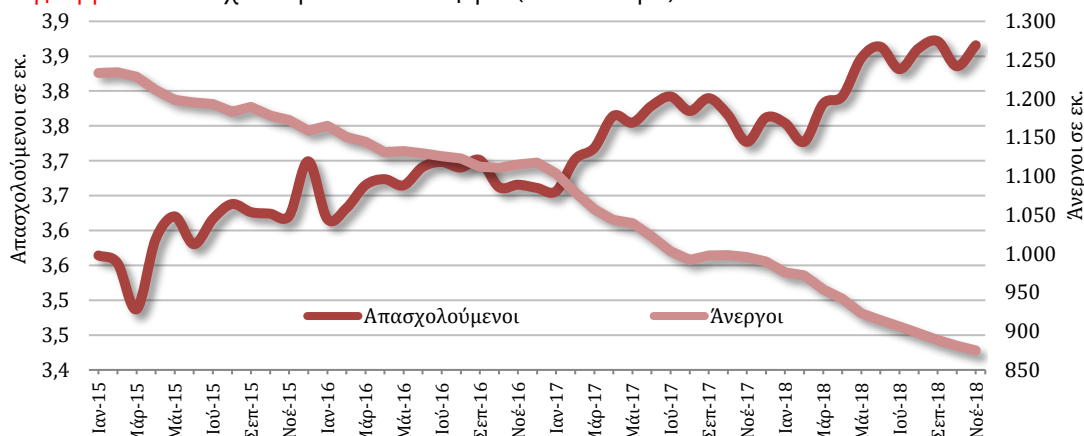
- Το 2017 ο πληθυσμός της χώρας που βρισκόταν σε **κίνδυνο φτώχειας** μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις διαμορφώθηκε στο χαμηλότερο ποσοστό από την έναρξη της κρίσης (20,2%) καταγράφοντας πτώση 1,0 ποσοστιαίας μονάδας σε σύγκριση με το 2016.
- Η **παιδική φτώχεια** κατέγραψε τη μεγαλύτερη μείωση κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες (από 26,3% το 2016 σε 24,5% το 2017) πλησιάζοντας τα προ κρίσης επίπεδα.
- Τη μεγαλύτερη μείωση του **κινδύνου φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις** παρουσιάζουν τα νοικοκυριά με δύο ενήλικες με τουλάχιστον τρία εξαρτώμενα παιδιά (-7,8 π. μ.), τα μονοπρόσωπα νοικοκυριά (άνδρες) (-2,3 π. μ.), τα νοικοκυριά με δύο ενήλικες κάτω των 65 χωρίς εξαρτώμενα παιδιά (-2,1 π. μ.), οι δύο ενήλικες με ένα εξαρτώμενο παιδί (-1,7 π. μ.), οι δύο ενήλικες ή περισσότεροι με εξαρτώμενα παιδιά (-1,3 π. μ.).
- Κατά 0,9 π. μ. μειώθηκε το **ποσοστό φτώχειας** σε μονοπρόσωπα νοικοκυριά ηλικίας 65+, στα μονογονεϊκά νοικοκυριά με τουλάχιστον ένα εξαρτώμενο παιδί και στα νοικοκυριά με τρεις ή περισσότερους ενήλικες με εξαρτώμενα παιδιά.
- Ο **κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις** για τους εργαζόμενους με **μερική απασχόληση** μειώθηκε κατά 2,8 π. μ. σε σχέση με το 2016 και στους εργαζόμενους πλήρους απασχόλησης κατά 1,0 π. μ.
- Το **ποσοστό του πληθυσμού που αντιμετωπίζει υλικές στερήσεις** μειώθηκε για πρώτη φορά από την έναρξη της κρίσης κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες. Με βάση τις ηλικιακές κατηγορίες τη μεγαλύτερη υποχώρηση παρουσίασε στα παιδιά (0-17 ετών) κατά 2,9 ποσοστιαίες μονάδες, ακολουθεί η ηλικιακή ομάδα 18-64 ετών με μείωση 1,6 ποσοστιαίων μονάδων, ενώ στην ηλικιακή ομάδα των 65+ αυξήθηκε ελαφρώς κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες.
- Η **εισοδηματική ανισότητα** υποχώρησε το 2017 [έτος αναφοράς 2016]. Ο δείκτης άνισης κατανομής εισοδήματος (*συντελεστής Gini*) μειώθηκε κατά 0,9 π. μ. από 34,3 το 2016 σε 33,4 το 2017. (0=πλήρης ισότητα, 1=πλήρης ανισότητα).
- Ο **δείκτης κατανομής εισοδήματος S80/S20** διαμορφώθηκε το 2017 για το σύνολο του πληθυσμού στο 6,1, μειωμένος κατά 0,5 μονάδες σε σχέση με το 2016.

2. ΕΡΓΑΣΙΑ

2.1. Απασχόληση

Τον Νοέμβριο του 2018 ο αριθμός των απασχολούμενων ανήλθε σε 3.865,7 χιλ. άτομα και των ανέργων σε 875,2 χιλ. άτομα. Συγκεκριμένα, οι απασχολούμενοι αυξήθηκαν κατά 3,7% (ή 138,6 χιλ. άτομα) σε ετήσια βάση και κατά 0,8% (ή 30,0 χιλ. άτομα) σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2018. Οι άνεργοι μειώθηκαν κατά 12,1% (ή 120,6 χιλ. άτομα) σε ετήσια βάση, η μεγαλύτερη μείωση από την έναρξη της κρίσης, και κατά 0,7% (ή 5,9 χιλ. άτομα) σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα.

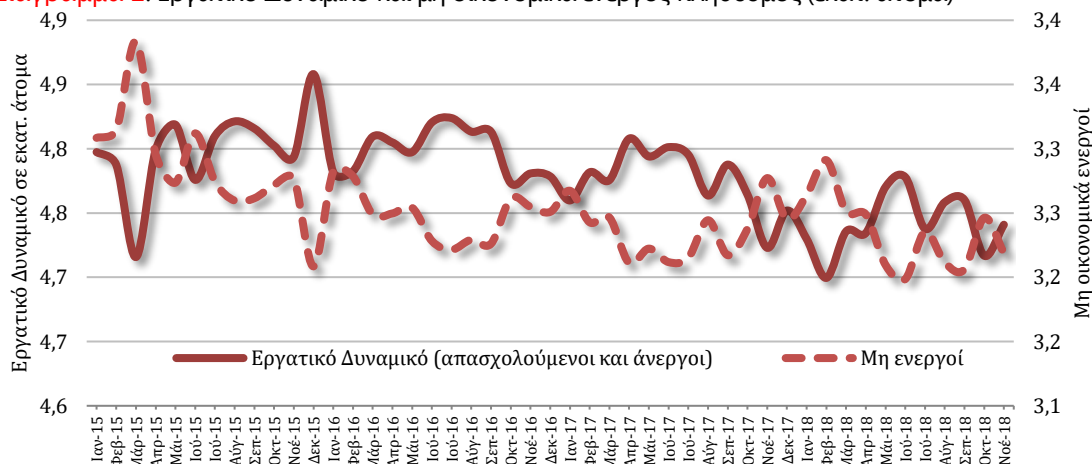
Διάγραμμα 1: Απασχολούμενοι και άνεργοι (εκατ. άτομα)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

Το εργατικό δυναμικό (απασχολούμενοι και άνεργοι) ενισχύθηκε κατά 0,4% σε ετήσια βάση και κατά 0,5% σε μηνιαία βάση. Ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός μειώθηκε σε ετήσια βάση κατά -1,8%, η μεγαλύτερη μείωση από τον Ιούνιο του 2016, και κατά -0,8% σε μηνιαία.

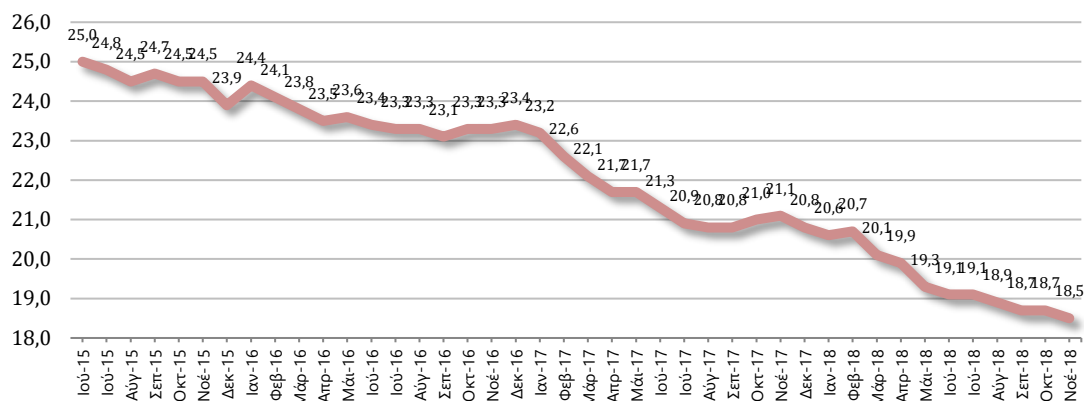
Διάγραμμα 2: Εργατικό Δυναμικό και μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός (εκατ. άτομα)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

Το εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας τον Νοέμβριο διαμορφώθηκε στο 18,5%, μειωμένο κατά 2,6 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με τον Νοέμβριο του 2017 (21,1%) και χαμηλότερα κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2018 (18,7%).

Διάγραμμα 3: Ποσοστό ανεργίας (Ιούνιος 2015 – Νοέμβριος 2018)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

Σύμφωνα με το σύστημα «Εργάνη», τον Δεκέμβριο του 2018 καταγράφηκε πλεονασματικό ισοζύγιο προσλήψεων – αποχωρήσεων ύψους 5.970 θέσεων εργασίας. Συγκεκριμένα, οι αναγγελίες πρόσληψης ανήλθαν στις 184.941 θ.ε., ενώ οι αποχωρήσεις σε 178.971, από τις οποίες οι 115.318 προήλθαν από καταγγελίες συμβάσεων αορίστου χρόνου ή λήξεις συμβάσεων ορισμένου χρόνου και οι 63.653 από οικειοθελείς αποχωρήσεις.

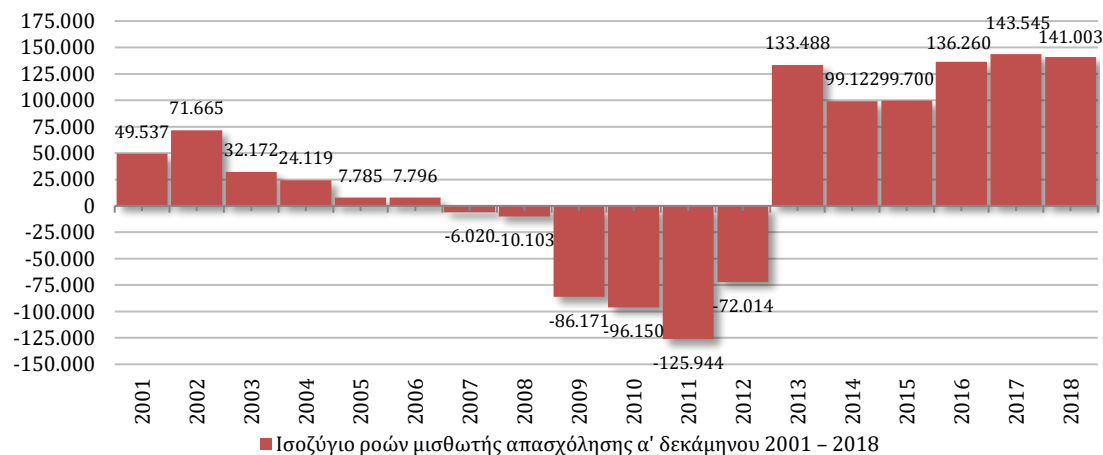
Σωρευτικά, το δωδεκάμηνο Ιανουαρίου–Δεκεμβρίου του 2018 παρουσίασε επίσης πλεόνασμα, το δεύτερο υψηλότερο από το 2001. Οι αναγγελίες προσλήψεων ανήλθαν σε 2.668.923, ενώ οι αποχωρήσεις σε 2.527.920, εκ των οποίων οι 1.552.874 ήταν αποτέλεσμα καταγγελιών συμβάσεων αορίστου χρόνου ή λήξεων συμβάσεων ορισμένου χρόνου και οι 975.046 οικειοθελών αποχωρήσεων.

Πίνακας 1: Προσλήψεις/Αποχωρήσεις Δεκέμβριος 2018 και Ιαν.- Δεκ. 2018

(σε θέσεις εργασίας)	Δεκέμβριος 2018	Δεκέμβριος 2017	Διαφορά	Ιαν.-Δεκ. 2018	Ιαν.-Δεκ. 2017	Διαφορά
	(1)	(2)	(1 – 2)	(3)	(4)	(3-4)
I. Προσλήψεις	184.941	172.064	12.877	2.668.923	2.400.398	268.525
II. Αποχωρήσεις*	178.971	156.749	22.222	2.527.920	2.256.853	271.067
A. Καταγγελίες συμβάσεων αορίστου χρόνου και λήξεις συμβάσεων ορισμένου χρόνου	115.318	96.743	18.575	1.552.874	1.281.388	271.486
B. Οικειοθελείς αποχωρήσεις	63.653	60.006	3.647	975.046	975.465	-419
III. Ισοζύγιο (I-II)	5.970	15.315	-9.345	141.003	143.545	-2.542

Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ

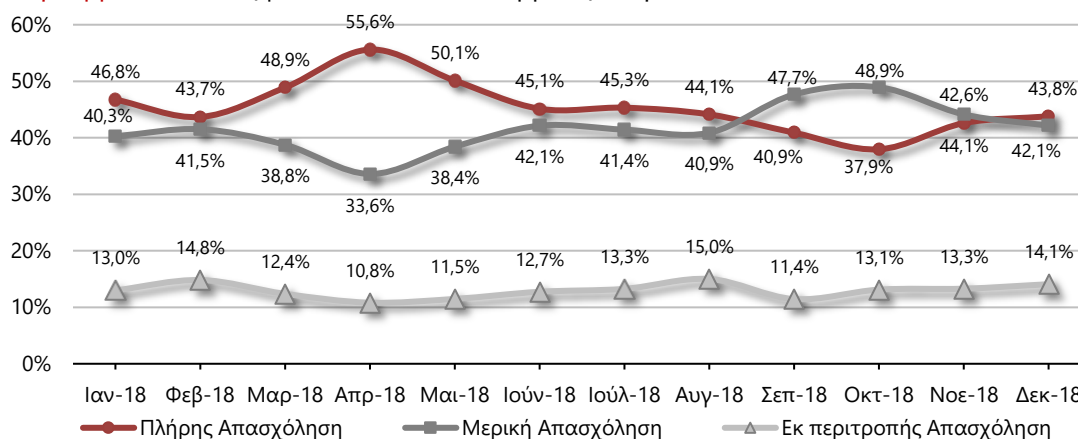
Διάγραμμα 4: Ισοζύγιο ρών μισθωτής απασχόλησης Ιαν.-Δεκ. 2001 – 2018.

Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ

Τον Δεκέμβριο του 2018 το μερίδιο της πλήρους απασχόλησης στο σύνολο των νέων προσλήψεων αυξήθηκε στο 43,8% από 42,6% τον Νοέμβριο, της μερικής απασχόλησης υποχώρησε στο 42,1% από 44,1% και της εκ περιτροπής απασχόλησης διαμορφώθηκε στο 14,1% από 13,3%. Το 2018 η πλήρης απασχόληση διαμορφώθηκε στο 45,7% των νέων προσλήψεων, η μερική απασχόληση στο 41,6% και η εκ περιτροπής εργασία στο 1,7%.

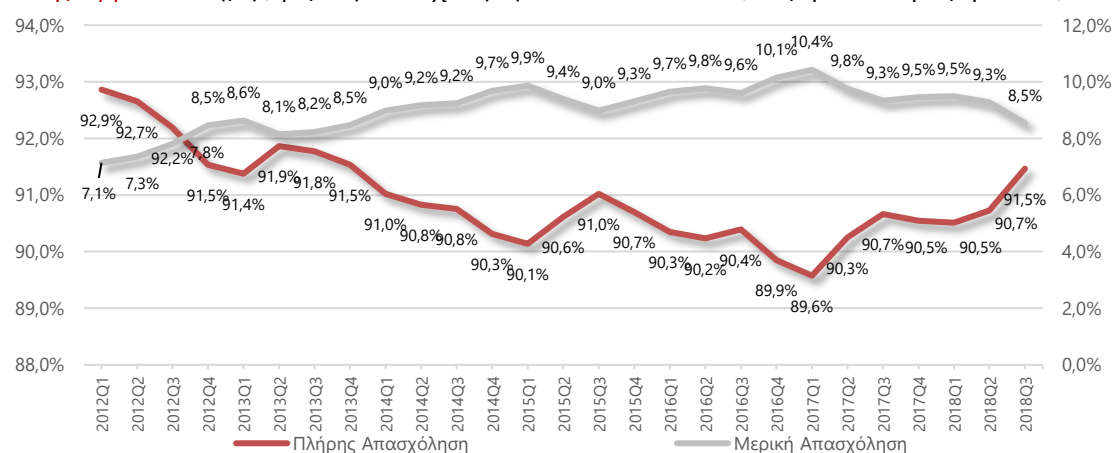
Διάγραμμα 5: Προσλήψεις (%) ανά είδος σύμβασης εργασίας (Ιαν. 2017-Οκτ. 2018)

Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ

Η μερική απασχόληση ως ποσοστό στη συνολική απασχόληση από το α' τρίμηνο του 2017 παρουσιάζει πτωτική τάση ενώ αντίστοιχα η πλήρης απασχόληση ενισχύεται. Η μερική απασχόληση το γ' τρίμηνο του 2018 διαμορφώθηκε στο 8,5% από 9,3% το β' τρίμηνο. Κατά αναλογία το μερίδιο της πλήρους απασχόλησης αυξήθηκε σε 91,5% από 90,7%. Το ποσοστό της μερικής απασχόλησης στην Ελλάδα είναι σημαντικά χαμηλότερο από το μέσο όρο των χωρών της ευρωζώνης (21,1%).

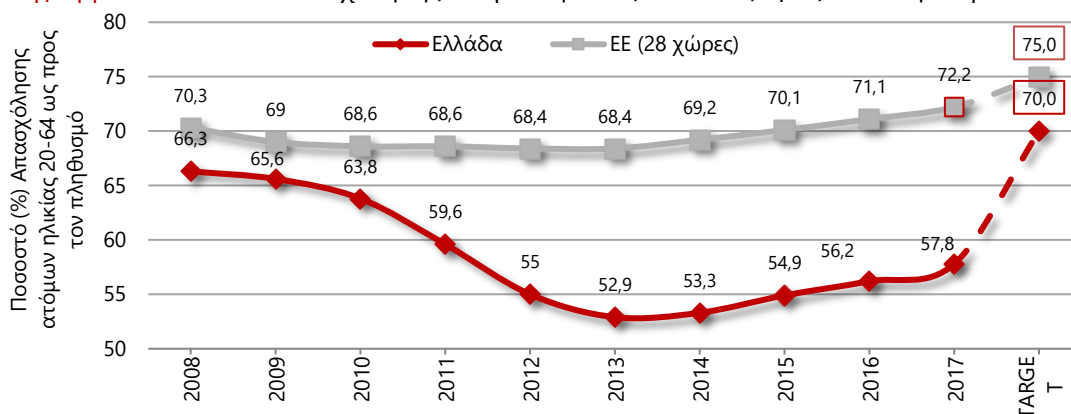
Διάγραμμα 6: Πλήρης-μερική απασχόληση σε Ελλάδα και ΕΕ (α' τρίμ. 2008-γ' τρίμ. 2018)

Πηγή: Eurostat

Η στρατηγική για την ανάπτυξη της ΕΕ *Ευρώπη 2020* θέτει ως στόχο για το ποσοστό απασχόλησης στον ηλικιακό πληθυσμό 20-64 το 75,0% για την ΕΕ-28 και το 70,0% για την Ελλάδα. Η Ελλάδα βρίσκεται μακριά τόσο από τον εθνικό της στόχο για το 2017 (57,8%) όσο και από τον μέσο όρο της ΕΕ-28 (72,2%). Στην κατάταξη ακολουθούν η Ιταλία (62,3%), η Ισπανία (65,5%) και το Βέλγιο (68,5%).

Διάγραμμα 7: Ποσοστό απασχόλησης ατόμων ηλικίας 20-64 ως προς τον πληθυσμό

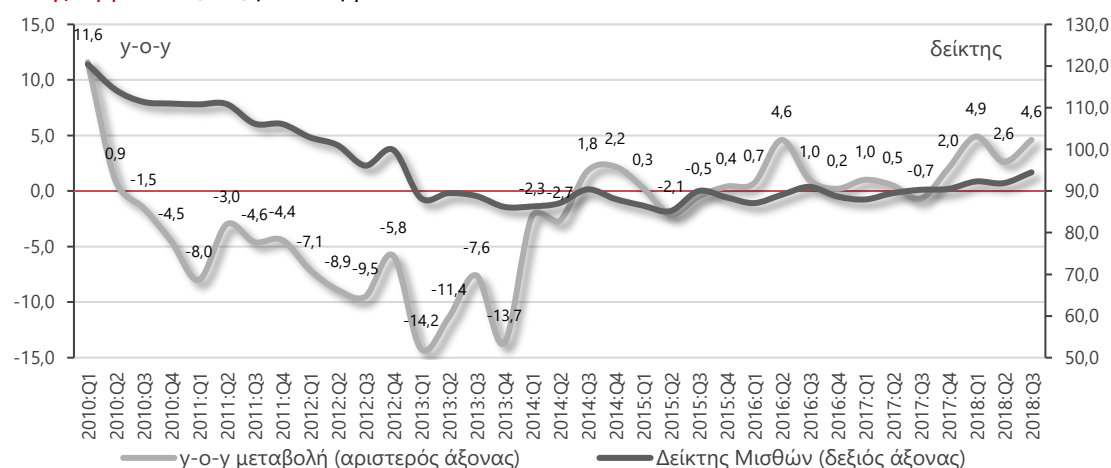

Πηγή: Eurostat

2.2. Δείκτης Μισθολογικού Κόστους

Ο εποχικά διορθωμένος Δείκτης Μισθολογικού Κόστους¹ το γ' τρίμηνο του 2018 διαμορφώθηκε στις 94,5 μονάδες από 91,9 το β' τρίμηνο, καταγράφοντας αύξηση κατά 4,6% σε ετήσια βάση και κατά 2,8% σε τριμηνιαία.

Διάγραμμα 8: Εξέλιξη δείκτη μισθών 2010-2018.

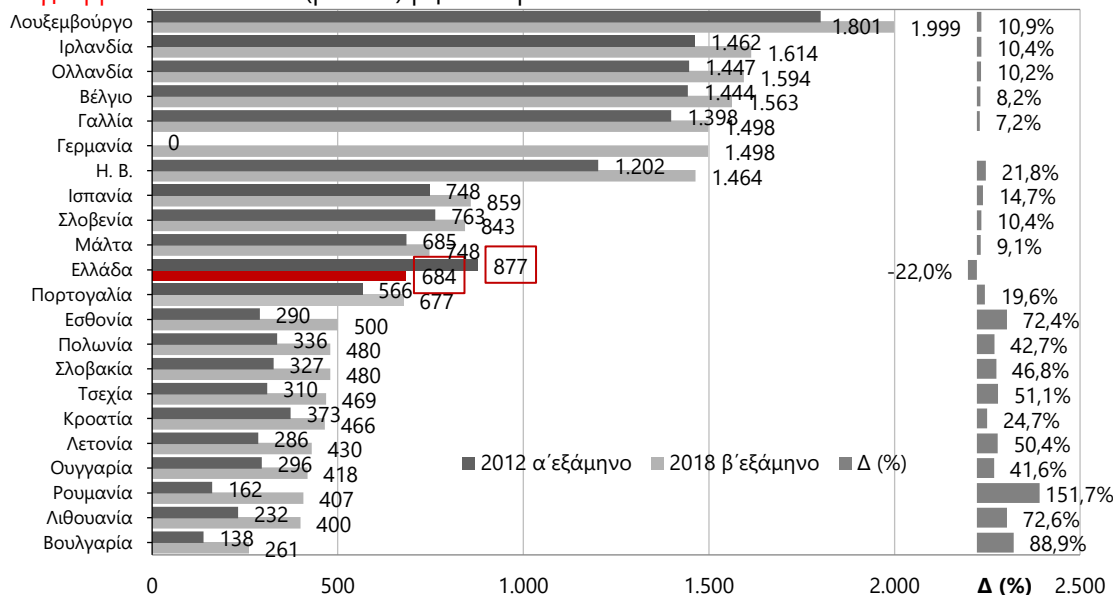
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

Την 1η Φεβρουαρίου αυξάνεται ο κατώτατος μηνιαίος μισθός κατά 10,9% και καταργείται ο υπο-κατώτατος μισθός των νέων εργαζόμενων κάτω των 25 ετών για τους οποίους αντιστοιχεί σε αύξηση 27,4%. Πρόκειται για την πρώτη αύξηση μισθών από το 2012 όπου στα πλαίσια του δεύτερου Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής (Νόμος 4046/2012) ο κατώτατος μηνιαίος μισθός μειώθηκε από τα 877 ευρώ (σε 12μηνιαία βάση) στα 684 ευρώ. Η αύξηση αυτή εκτιμάται να δώσει ώθηση στην κατανάλωση και την εσωτερική ζήτηση ενώ δεν αναμένεται αρνητική επίδραση στη διεθνή ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων καθώς επηρεάζει κυρίως κλάδους μη εμπορεύσιμων αγαθών.

¹ Ο Δείκτης Μισθολογικού Κόστους καταγράφει τη μεταβολή του ωρομισθίου ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας Β-Σ (NACE Rev. 2) και υπολογίζεται ως το πηλίκο του ωρομισθίου του εκάστοτε τριμήνου ως προς το μέσο ετήσιο ωρομισθίο του έτους βάσης 2012. Ως ωρομισθίο ορίζεται το πηλίκο των ακαθάριστων αμοιβών προς τις πραγματοποιηθείσες ώρες εργασίας.

Σημειώνεται ότι η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ που κατέγραψε μείωση (-22,0%) στον κατώτατο μισθό,² ακόμα και μεταξύ εκείνων των χωρών που εντάχθηκαν σε πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής. Αντίθετα, τα νέα κράτη-μέλη της ΕΕ σε διάστημα πέντε ετών σημείωσαν αυξήσεις μέχρι και 151,7%.

Διάγραμμα 9: Κατώτατοι (μεικτοί) μηνιαίοι μισθοί³

Πηγή: Eurostat, υπολογισμοί συγγραφέα

3. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

3.1. Εξέλιξη ΑΕΠ

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των *Τριμηνιαίων Εθνικών Λογαριασμών* το γ' τρίμηνο του 2018 το πραγματικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 2,2% σε ετήσια βάση από 1,7% το β' τρίμηνο και κατά 1,0% σε τριμηνιαία βάση (εποχικά διορθωμένα στοιχεία). Σε επίπεδο εννεάμηνου του 2018 ο ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 2,1%. Βασικός μοχλός ανάπτυξης για το διάστημα Ιανουάριος-Σεπτέμβριος του 2018 αναδείχθηκαν οι εξαγωγές σε αγαθά και υπηρεσίες με αύξηση 8,3% σε ετήσια βάση και η ιδιωτική κατανάλωση με αύξηση 0,8%. Στον αντίποδα, ο *Ακαθάριστος Σχηματισμός Παγίου Κεφαλαίου* μειώθηκε σε ετήσια βάση κατά 6,2%, η *Κατανάλωση Γενικής Κυβέρνησης* κατά 3,0% ενώ οι *Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών* αυξήθηκαν κατά 3,1%.

Ειδικότερα, οι *εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών* συνέχισαν τις εξαιρετικές επιδόσεις για ένατο διαδοχικό τρίμηνο με αύξηση 8,3% συνεισφέροντας στη μεγέθυνση του ΑΕΠ Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2018 με 2,6 ποσοστιαίες μονάδες. Το μερίδιο των εξαγωγών ως ποσοστό του ΑΕΠ έχει ανέλθει το γ' τρίμηνο του 2008 σε 34,4% έναντι 21,0% το α' τρίμηνο του 2010 υποδηλώνοντας μια σαφή τάση εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας. Συγκεκριμένα, οι *εξαγωγές αγαθών* αυξήθηκαν κατά 8,6% (συνεισφέροντας στην αύξηση του ΑΕΠ με 1,5 π.μ.) και οι *εξαγωγές υπηρεσιών* κατά 8,3% (συνεισφέροντας στην αύξηση του ΑΕΠ με 1,2 π.μ.). Οι τελευταίες αποτελούν συνέπεια των ιδιαίτερα θετικών εξελίξεων στις τουριστικές εισπράξεις και στα έσοδα από ναυτιλία.

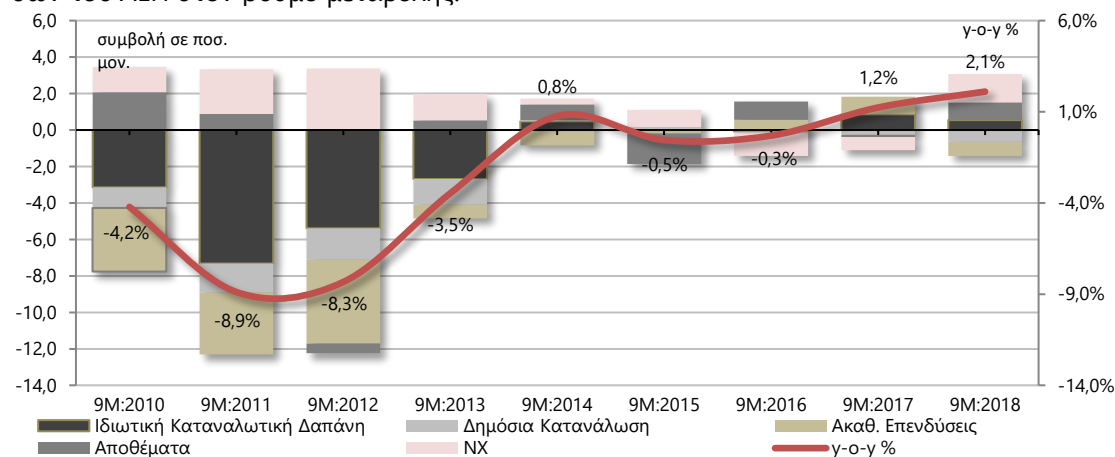
² Συν 10% επιπλέον μείωση για τους νέους κάτω των 25 ετών.

³ Εθνικός κατώτατος μισθός υπάρχει σε 22 από τα 28 κράτη-μέλη της ΕΕ. Στη Γερμανία θεσμοθετήθηκε το 2015.

Η αύξηση της *ιδιωτικής κατανάλωσης* το εννεάμηνο Ιανουάριος–Σεπτέμβριος του 2018 κατά 0,8% συνέβαλλε στην αύξηση του ΑΕΠ κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες. Η ανάκαμψη της καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών οφείλεται στην αύξηση της απασχόλησης (+1,7% ετήσια αύξηση 9μηνου 2018) και του ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος (+3,3% ετήσια αύξηση 9μήνου 2018, έναντι αύξησης 1,1% 9μήνου 2017). Από την άλλη, η *Κατανάλωση της Γενικής Κυβέρνησης* μειώθηκε κατά 3,0% (αρνητική συμβολή στη μεγέθυνση του πραγματικού ΑΕΠ κατά 0,6 της ποσοστιαίας μονάδας).

Ετήσια μείωση κατά 6,2% το 9μηνο 2018 κατέγραψε ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου (αρνητική συμβολή κατά 0,8 της ποσοστιαίας μονάδας στο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ). Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στη σημαντική πτώση του τομέα *Μεταφορικός Εξοπλισμός και Οπλικά Συστήματα* (-22,3%) κυρίως ως αποτέλεσμα βάρους, ενώ με εξαίρεση τις *Άλλες Κατασκευές* (-15,6%) οι υπόλοιποι τομείς σημείωσαν σημαντική άνοδο. Συγκεκριμένα, αύξηση παρουσίασε ο τομέας των *Κατοικιών* (+12,3%), ο *Εξοπλισμός Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνίας* (+19,1%), ο *Μηχανολογικός Εξοπλισμός και Οπλικά Συστήματα* (+20,4%) και τα *Αγροτικά Προϊόντα* (4,3%).

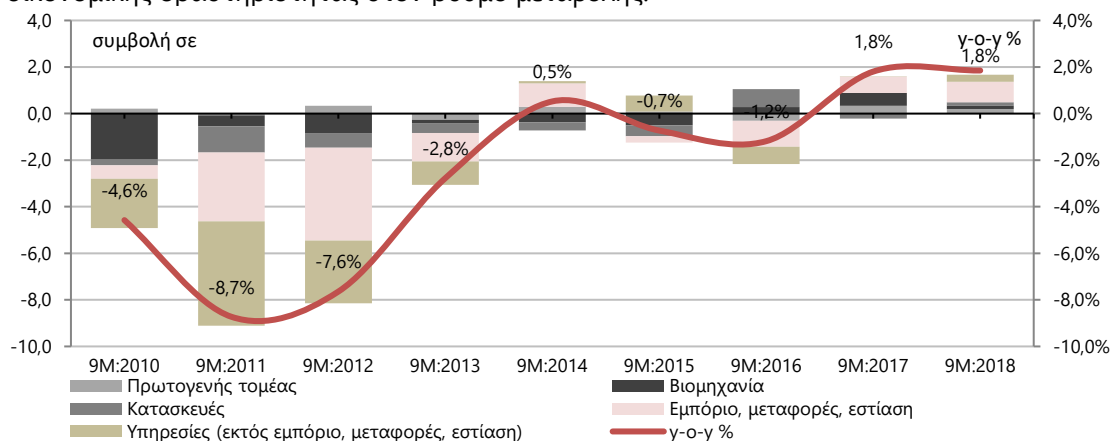
Διάγραμμα 10: Εξέλιξη πραγματικού ΑΕΠ (προσέγγιση δαπάνης) και συμβολή των συνιστωσών του ΑΕΠ στον ρυθμό μεταβολής.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (Αλυσωτοί δείκτες όγκου έτους αναφοράς 2010. Εποχικά διορθωμένα στοιχεία.)

Από την πλευρά της παραγωγής, σχεδόν το σύνολο των κλάδων παρουσίασε αυξήσεις (σε ετήσια βάση 9μηνο 2018) σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας. Οι πιο δυναμικοί κλάδοι που συνέβαλαν στην αύξηση του ΑΕΠ ήταν οι κλάδοι του εμπορίου-μεταφορών-τουρισμού (+4,1% και συμβολή στη μεγέθυνση του ΑΕΠ με 0,9 ποσοστιαίες μονάδες), των υπηρεσιών εκτός εμπορίου κ.α. (+0,5% και συμβολή στη μεγέθυνση κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες) και της βιομηχανίας (+1,2% και συμβολή 0,2 ποσοστιαίων μονάδων) ενώ αύξηση σημείωσε και ο πρωτογενής τομέας (+4,7% και συμβολή 0,2 π.μ.) και οι κατασκευές (+4,8% και συμβολή 0,1 π.μ.).

Διάγραμμα 11: Εξέλιξη πραγματικού ΑΕΠ (προσέγγιση παραγωγής) και συμβολή κλάδων οικονομικής δραστηριότητας στον ρυθμό μεταβολής.

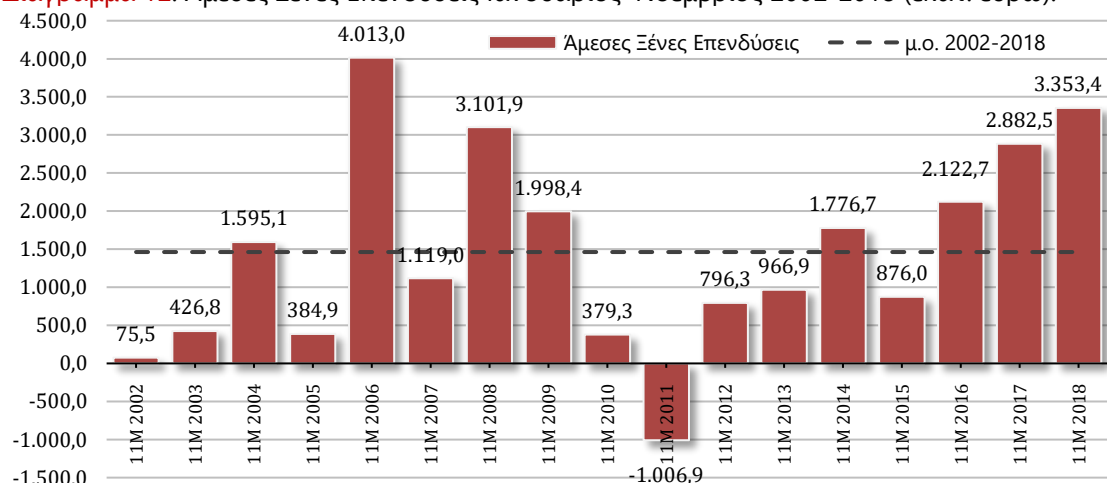

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (Αλυσωτοί δείκτες όγκου έτους αναφοράς 2010. Εποχικά διορθωμένα στοιχεία).

3.2. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) κατά το α' ενδεκάμηνο του 2018 ανήλθαν σε 3,4 δισεκ. ευρώ υψηλότερες κατά 470,9 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το α' ενδεκάμηνο του 2017. Η επίδοση αυτή είναι η μεγαλύτερη από την έναρξη της κρίσης το 2009. Οι ΑΞΕ κατά τα τρία τελευταία χρόνια βρίσκονται σε αρκετά υψηλότερο επίπεδο από το μέσο όρο της περιόδου 2002-2018. Ωστόσο, αξίζει να επισημανθεί ότι διαχρονικά οι ΑΞΕ κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα και συνίστανται κατά βάση σε επενδύσεις στον κλάδο των υπηρεσιών (ξενοδοχεία και εστιατόρια, μεταφορές, χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση και δραστηριότητες real estate) και σε αποκρατικοποιήσεις.

Διάγραμμα 12: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις Ιανουάριος–Νοέμβριος 2002-2018 (εκατ. ευρώ).

Πηγή: ΤτΕ

3.3. Εξωτερικός Τομέας

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το διάστημα Ιανουάριος–Νοέμβριος του 2018 το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών κατέγραψε έλλειμμα ύψους 3.761,8 εκατ. ευρώ υψηλότερο κατά 2.075,3 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2017. Το αποτέλεσμα αυτό αποδίδεται στην επιδείνωση του ελλείμματος των ισοζυγίων αγαθών (κατά 2.466,8 εκατ. ευρώ) και των πρωτογενών εισοδημάτων (κατά 919,8 εκατ. ευρώ). Η εξέλιξη αυτή αντισταθμίστηκε μερικώς από τη βελτίωση του πλεονάσματος του ισοζυγίου

υπηρεσιών (κατά 1.265,5 εκατ. ευρώ), λόγω της βελτίωσης του ταξιδιωτικού ισοζυγίου κατά 1.229,5 εκατ. ευρώ και δευτερογενών εισοδημάτων κατά 45,8 εκατ. ευρώ.

Πίνακας 2: Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

σε εκατ. ευρώ		Ιανουάριος-Νοέμβριος		
		2017	2018	Μεταβολή
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (Α+Β+Γ+Δ)		-1.686,5	-3.761,8	-2.075,3
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.A + I.B)		-604,2	-1.805,5	-1.201,2
A	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ (Α1-Α2)	-18.199,2	-20.666,0	-2.466,8
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-3.334,2	-4.716,5	-1.382,3
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα	-14.865,0	-15.949,5	-1.084,5
A1	Εξαγωγές αγαθών	25.480,3	29.908,7	4.428,4
A2	Εισαγωγές αγαθών	43.679,5	50.574,7	6.895,2
B	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (Β1+Β2+Β3)	17.595,0	18.860,6	1.265,6
B1	Ταξιδιωτικό Ισοζύγιο	12.700,0	13.929,5	1.229,5
B2	Ισοζύγιο Μεταφορών	4.589,6	5.114,5	524,9
B3	Ισοζύγιο στις Λοιπές Υπηρεσίες	305,4	-183,5	-488,9
Γ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ	-625,8	-1.545,6	-919,8
Δ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ	-456,5	-410,7	45,8

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Το α' 11μηνο του 2018 οι εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 17,6% ενώ οι εισαγωγές κατά 10,3%. Από την πλευρά των εξαγωγών αγαθών, τις μεγαλύτερες αυξήσεις με εξαίρεση τα Καύσιμα (+31,8%) κατέγραψαν τα Βιομηχανικά Προϊόντα (13,2%) και ειδικότερα τα Χημικά προϊόντα & συναφή (+14,1%), τα Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κατά α' ύλη (+14,0%) και τα Μηχανήματα και υλικό μεταφορών (+13,2%). Ακολουθούν τα Αγροτικά προϊόντα (+8,4%) και οι Πρώτες ύλες (+5,8%).

Από την πλευρά των εισαγωγών τις μεγαλύτερες αυξήσεις παρουσίασαν τα Καύσιμα (+34,9%), οι Πρώτες ύλες (+8,7%), τα Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κατά α' ύλη (+8,9%), τα Διάφορα βιομηχανικά είδη (+7,8%) και τα Χημικά προϊόντα και συναφή (+7,0%).

Πίνακας 3: Εξαγωγές – Εισαγωγές αγαθών. Ιανουάριος-Νοέμβριος 2018 (σε εκατ. ευρώ).

	Εξαγωγές				Εισαγωγές			
	2018*	2017*	% Μεταβολή	% Σύνθεση	2018*	2017*	% Μεταβολή	% Σύνθεση
Αγροτικά προϊόντα	5.437,9	5.014,7	8,4%	17,8%	5.965,2	5.916,7	0,8%	12,0%
Τρόφιμα και ζώα ζωντανά	4.139,7	3.894,8	6,3%	13,6%	5.125,4	5.072,3	1,0%	10,3%
Ποτά & καπνός	656,7	652,4	0,7%	2,2%	606,7	576,8	5,2%	1,2%
Λάδια και λίπη ζωικής ή φυτικής προέλευσης	641,5	467,5	37,2%	2,1%	233,2	267,6	-12,9%	0,5%
Πρώτες ύλες	1.213,0	1.146,0	5,8%	4,0%	1.224,5	1.126,0	8,7%	2,5%
Α' ύλες μη εδώδιμες εκτός καύσιμα	1.213,0	1.146,0	5,8%	4,0%	1.224,5	1.126,0	8,7%	2,5%
Καύσιμα	10.699,8	8.117,3	31,8%	35,1%	14.793,8	10.969,8	34,9%	29,8%
Ορυκτά, καύσιμα, λιπαντικά	10.699,8	8.117,3	31,8%	35,1%	14.793,8	10.969,8	34,9%	29,8%
Βιομηχανικά προϊόντα	12.618,8	11.150,9	13,2%	41,4%	27.599,1	26.735,3	3,2%	55,6%
Χημικά προϊόντα & συναφή	3.152,4	2.761,8	14,1%	10,3%	7.200,7	6.727,1	7,0%	14,5%
Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κατά α' ύλη	4.818,3	4.225,1	14,0%	15,8%	5.782,5	5.310,4	8,9%	11,7%
Μηχανήματα & υλικό μεταφορών	2.607,3	2.304,0	13,2%	8,6%	9.559,6	10.007,1	-4,5%	19,3%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	2.040,8	1.860,0	9,7%	6,7%	5.056,2	4.690,7	7,8%	10,2%
Άλλα	508,8	482,5	5,4%	1,7%	47,3	253,6	-81,4%	0,1%
Είδη & συναλλαγές μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες	508,8	482,5	5,4%	1,7%	47,3	253,6	-81,4%	0,1%
Σύνολο	30.478,3	25.911,4	17,6%	100,0%	49.629,9	45.001,4	10,3%	100,0%

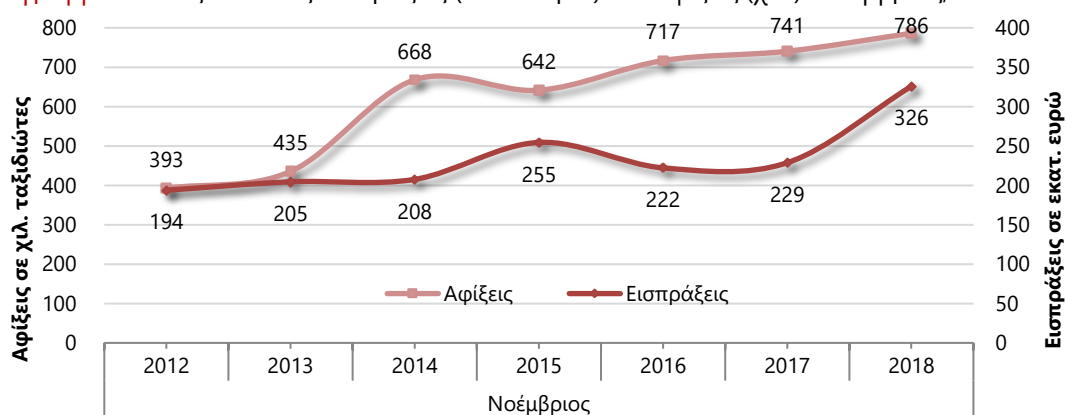
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία στοιχείων ΚΕΕΜ (*προσωρινά στοιχεία)

3.4. Τουρισμός

Τον Νοέμβριο του 2018 οι ταξιδιωτικές εισπράξεις αυξήθηκαν κατά 42,4% σε ετήσια βάση και διαμορφώθηκαν στα 325,8 εκατ. ευρώ έναντι 228,7 εκατ. ευρώ τον Νοέμβριο του 2017. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στην αύξηση των εισπράξεων από ταξιδιώτες χωρών εκτός της ΕΕ-28 (+74,0%) και δευτερευόντως από ταξιδιώτες χωρών της ΕΕ-28 (26,7%). Συγκεκριμένα, οι εισπράξεις παρουσίασαν τις σημαντικότερες αυξήσεις από ταξιδιώτες με χώρα προέλευσης τις ΗΠΑ (57,4%, ή 33,7 εκατ. ευρώ από 21,4 εκατ. ευρώ το Νοέμβριο του 2017) και τη Γαλλία (185,7%, ή 16,4 εκατ. ευρώ από 5,7 εκατ. ευρώ το Νοέμβριο του 2017).

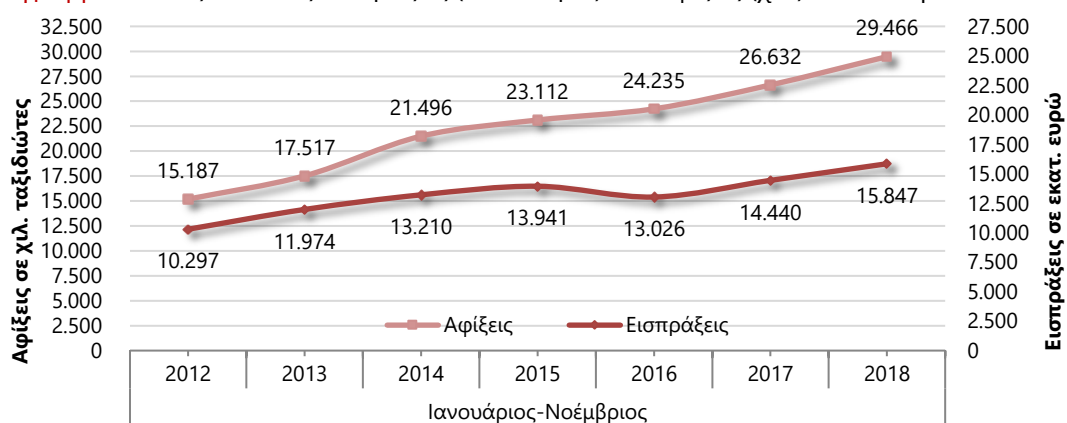
Οι αφίξεις, τον Νοέμβριο του 2018, αυξήθηκαν κατά 6,2% σε ετήσια βάση και διαμορφώθηκαν στις 786,2 χιλ. ταξιδιώτες έναντι 740,5 χιλ. τον Νοέμβριο του 2017. Η αύξηση αυτή είναι αποτέλεσμα της αύξησης της ταξιδιωτικής κίνησης από τις χώρες εκτός ΕΕ-28 (+19,5%), καθώς η ταξιδιωτική κίνηση από τις χώρες της ΕΕ-28 μειώθηκε (-1,3%). Πιο συγκεκριμένα, οι αφίξεις από τη Γερμανία μειώθηκαν κατά 5,2% ενώ από τη Γαλλία αυξήθηκαν κατά 51,1%. Από τις χώρες εκτός της ΕΕ-28, η ταξιδιωτική κίνηση από τις ΗΠΑ αυξήθηκε κατά 54,1%.

Διάγραμμα 13: Ταξιδιωτικές Εισπράξεις (εκατ. ευρώ) και Αφίξεις (χιλ.). Νοέμβριος, 2012-2018.

Πηγή: ΤτΕ, προσωρινά στοιχεία.

Διάγραμμα 14: Ταξιδιωτικές Εισπράξεις (εκατ. ευρώ) και Αφίξεις (χιλ.). Ιαν.-Νοέμ. 2012-2018.

Πηγή: ΤτΕ, προσωρινά στοιχεία.

Το ενδεκάμηνο Ιανουάριος-Νοέμβριος του 2018, οι ταξιδιωτικές εισπράξεις παρουσίασαν ετήσια αύξηση 9,7% και διαμορφώθηκαν στα 15.847 εκατ. ευρώ. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στην αύξηση κατά 12,0% των εισπράξεων από ταξιδιώτες προερχόμενους από χώρες της ΕΕ-28 και στην αύξηση κατά 5,8% από χώρες εκτός της ΕΕ-28. Σε ό,τι αφορά τις αφίξεις το ενδεκάμηνο Ιανουάριος-Νοέμβριος του 2018 αυξήθηκαν κατά 10,6% σε ετήσια βάση.

3.5. Δημόσια Οικονομικά

3.5.1. Εκτέλεση Προϋπολογισμού και Οφειλές Δημοσίου

Σύμφωνα με τα στοιχεία εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού την περίοδο Ιανουαρίου–Δεκεμβρίου του 2018, ο κρατικός προϋπολογισμός παρουσιάζει έλλειμμα ύψους 2.316 εκατ. ευρώ έναντι στόχου για έλλειμμα 3.381 εκατ. ευρώ που έχει περιληφθεί στην επεξηγηματική έκθεση του ΜΠΔΣ 2019-2022 και πρωτογενές πλεόνασμα ύψους 3.237 εκατ. ευρώ, έναντι στόχου 1.769 εκατ. ευρώ.

Πίνακας 4: Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού Ιανουαρίου–Δεκεμβρίου 2018

	Ιανουάριος - Δεκέμβριος				% Μεταβολή 2018/17 (2)/(1)	% Απόκλιση 2018/ΜΠΔΣ (2)/(3)
	Πραγματοποιήσεις		Εκτιμήσεις			
	2017 (1)	2018 (2)	ΜΠΔΣ 2019- 2022 (3)	(2)-(3)		
I. Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού (1+2)	51.422	53.682	52.819	863	4,4%	1,6%
1. Καθαρά Έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού (α+β-γ)	48.973	51.042	49.084	1.958	4,2%	4,0%
α. Έσοδα προ επιστροφών φόρων	53.037	54.488	53.270	1.218	2,7%	2,3%
β. Έσοδα αποκρατικοποιήσεων	1.296	234	1.103	-869	-82,0%	-78,8%
γ. Επιστροφές φόρων	5.360	3.680	5.289	-1.609	-31,3%	-30,4%
2. Έσοδα ΠΔΕ	2.449	2.639	3.735	-1.096	7,8%	-29,3%
Εισροές από την Ε.Ε.	1.964	2.098	3.555	-1.457	6,8%	-41,0%
Ίδια Έσοδα	486	541	180	361	11,3%	200,6%
II. Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού (1+2)	55.690	55.998	56.201	-203	0,6%	-0,4%
1. Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού (α+β)	49.740	49.761	49.451	310	0,0%	0,6%
α. Πρωτογενείς Δαπάνες	43.532	44.207	44.301	-94	1,6%	-0,2%
β. Τόκοι	6.208	5.554	5.150	404	-10,5%	7,8%
2. Δαπάνες ΠΔΕ	5.950	6.237	6.750	-513	4,8%	-7,6%
Εθνικό Σκέλος ΠΔΕ	1.327	2.638	1.000	1.638	98,8%	163,8%
Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος ΠΔΕ	4.623	3.599	5.750	-2.151	-22,1%	-37,4%
III. Πρωτογενές αποτέλεσμα Κ.Π. (I-II+IIIβ)	1.940	3.237	1.768	1.469	66,9%	83,1%
ως % ΑΕΠ	1,1%	1,8%	1,0%	0,8%	64,2%	83,0%
IV. Αποτέλεσμα Κ.Π. (I-II)	-4.268	-2.316	-3.382	1.066	-45,7%	-31,5%
ως % ΑΕΠ	-2,4%	-1,3%	-1,8%	0,6%	-46,6%	-31,6%
ΑΕΠ (τρέχ. τιμές)	180.218	183.101	182.959	142	2%	0%

* ΜΠΔΣ 2019-2022. Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών - Γενικό Λογιστήριο του Κράτους.

Αναλυτικότερα τα καθαρά έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού ανήλθαν σε 53.682 εκατ. ευρώ αυξημένα κατά 893 εκατ. ευρώ (ή 1,6%) έναντι του στόχου. Η υπέρβαση αυτή οφείλεται στα αυξημένα έναντι του στόχου καθαρά έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού κατά 1.958 εκατ. ευρώ⁴ (ή 4,0%), τα οποία ανήλθαν σε 51.042 εκατ. ευρώ, καθώς τα έσοδα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων εμφανίστηκαν μειωμένα έναντι του στόχου κατά 1.096 εκατ. ευρώ και ανήλθαν σε 2.639 εκατ. ευρώ.

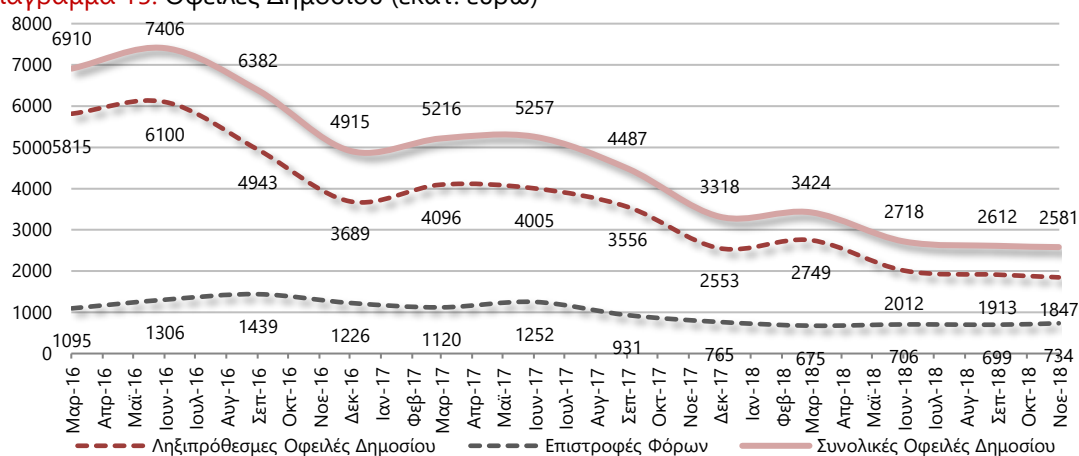
Οι δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού ανήλθαν σε 55.998 εκατ. ευρώ μειωμένες κατά 203 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου, γεγονός που οφείλεται κυρίως στις μειωμένες έναντι του

⁴ Οι επιστροφές εσόδων παρουσίασαν μείωση κατά 962 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου λόγω του ότι ένα σημαντικό ποσό επιστροφών εσόδων χρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα εκκαθάρισης ληξιπρόθεσμων οφειλών και ως εκ τούτου δεν περιλαμβάνεται στο στόχο.

στόχου δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων⁵ κατά 513 εκατ. ευρώ, καθώς οι δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού, οι οποίες ανήλθαν σε 49.761 εκατ. ευρώ, είναι αυξημένες κατά 310 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου.

Το Νοέμβριο του 2018, οι συνολικές οφειλές του Δημοσίου ανήλθαν σε 2.581 εκατ. ευρώ με τις ληξιπρόθεσμες οφειλές της Γενικής Κυβέρνησης να ανέρχονται σε 1.847 εκατ. ευρώ και τις Εκκρεμείς Επιστροφές Φόρων σε 584 εκατ. ευρώ. Σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα Οκτώβριο οι συνολικές οφειλές αυξήθηκαν κατά 10 εκατ. ευρώ κυρίως λόγω της αύξησης των εκκρεμών επιστροφών φόρων κατά 107 εκατ. ευρώ, η οποία υπερκάλυψε τη μείωση των ληξιπρόθεσμων οφειλών κατά 97 εκατ. ευρώ. Σωρευτικά, κατά το ενδεκάμηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2018, οι συνολικές οφειλές του Δημοσίου μειώθηκαν κατά 571 εκατ. ευρώ εξαιτίας κυρίως της μείωσης των ληξιπρόθεσμων οφειλών κατά 613 εκατ. ευρώ, ενώ οι εκκρεμείς επιστροφές φόρων αυξήθηκαν κατά 42 εκατ. ευρώ.

Διάγραμμα 15: Οφειλές Δημοσίου (εκατ. ευρώ)

Πηγή: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους

3.6. Πληθωρισμός

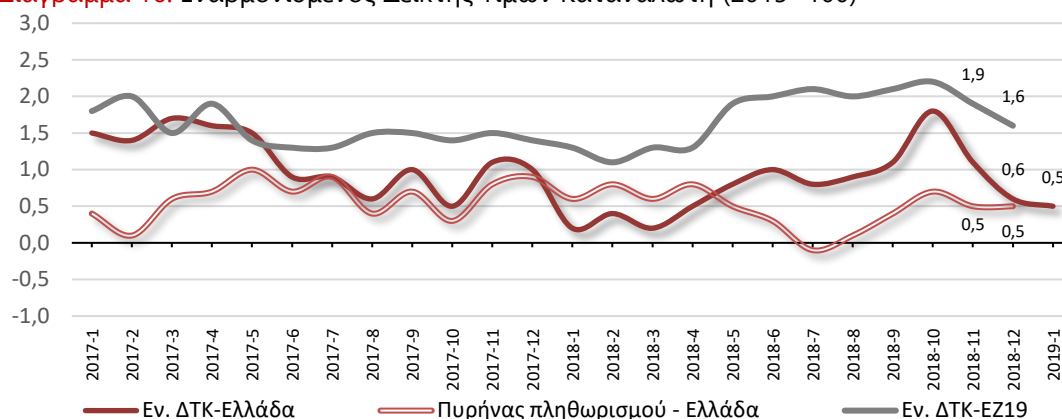
Ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (Εν. Δ.Τ.Κ.) τον Ιανουάριο του 2019 παρουσίασε αύξηση 0,5% έναντι αύξησης 0,6% τον Δεκέμβριο του 2018. Στην Ευρωζώνη ο Εν. Δ.Τ.Κ. τον Δεκέμβριο του 2018 αυξήθηκε κατά 1,6%, έναντι 1,9% τον Νοέμβριο.

Στην Ελλάδα η αύξηση του Εν. Δ.Τ.Κ. οφείλεται στις αυξήσεις των προϊόντων Διατροφής και μη αλκοολούχων ποτών κατά 1,9%, Αλκοολούχων ποτών και καπνού κατά 1,0%, στην Στέγαση κατά 0,7%, στην Υγεία κατά 0,7%, στις Επικοινωνίες κατά 5,0%, στα Ξενοδοχεία-Καφέ-Εστιατόρια κατά 0,6%. Προς την αντίθετη κατεύθυνση κινήθηκαν οι δείκτες στα αγαθά Ένδυσης και υπόδησης με μείωση 0,2%, τα Διαρκή αγαθά – Είδη νοικοκυριού και υπηρεσίες κατά 1,9%, στις Μεταφορές κατά 1,1%, στις υπηρεσίες Αναψυχής και Πολιτιστικές δραστηριότητες κατά 1,3%, Εκπαίδευσης 0,8%, ενώ τα Άλλα αγαθά και υπηρεσίες παρουσίασαν μείωση κατά 1,3%.

Ο πυρήνας του πληθωρισμού (Εν. Δ.Τ.Κ. χωρίς ενέργεια και μη επεξεργασμένα είδη διατροφής) τον Δεκέμβριο του 2018 παρουσίασε σταθερή αύξηση 0,5% όπως και τον Νοέμβριο του 2018.

⁵ Σημειώνεται ότι οι δαπάνες του ΠΔΕ δεν κατανομούνται ομοιόμορφα καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, αλλά συνήθως παρουσιάζουν υψηλή συγκέντρωση προς το τέλος της χρονιάς.

Διάγραμμα 16: Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (2015=100)

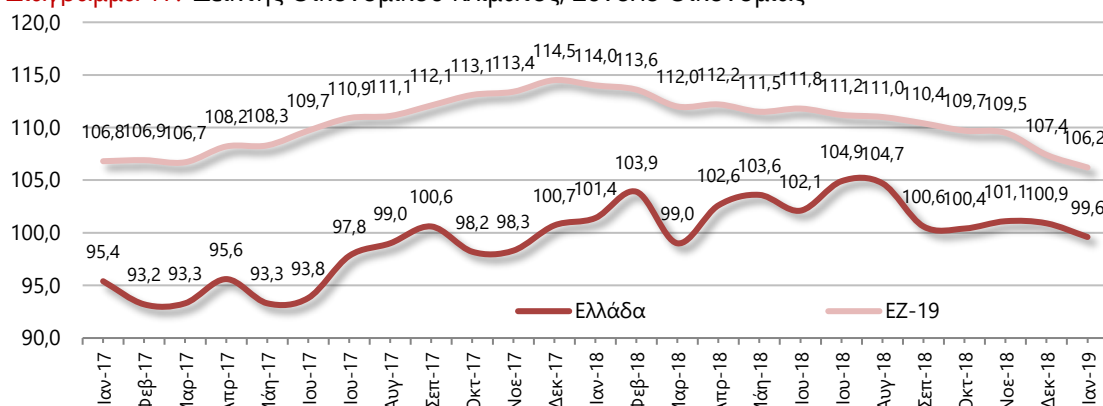

Πηγή: Eurostat

3.7. Δείκτες Οικονομικού Κλίματος

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος (ESI) για το σύνολο της οικονομίας τον Ιανουάριο του 2019 διαμορφώθηκε στις 99,6 μονάδες έναντι 100,9 τον Δεκέμβριο. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στην έντονη μείωση των επιχειρηματικών προσδοκιών στον κλάδο των Υπηρεσιών. Στην ευρωζώνη συνεχίζεται η πτωτική πορεία του δείκτη, ο οποίος διαμορφώθηκε στις 106,2 μονάδες από 107,4 τον Δεκέμβριο του 2018. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται με τις φθίνουσες επιχειρηματικές προσδοκίες στη Βιομηχανία (-1,8 μονάδες), το Λιανικό Εμπόριο (-1,8 μονάδες) και τις Υπηρεσίες (-1,2 μονάδες).

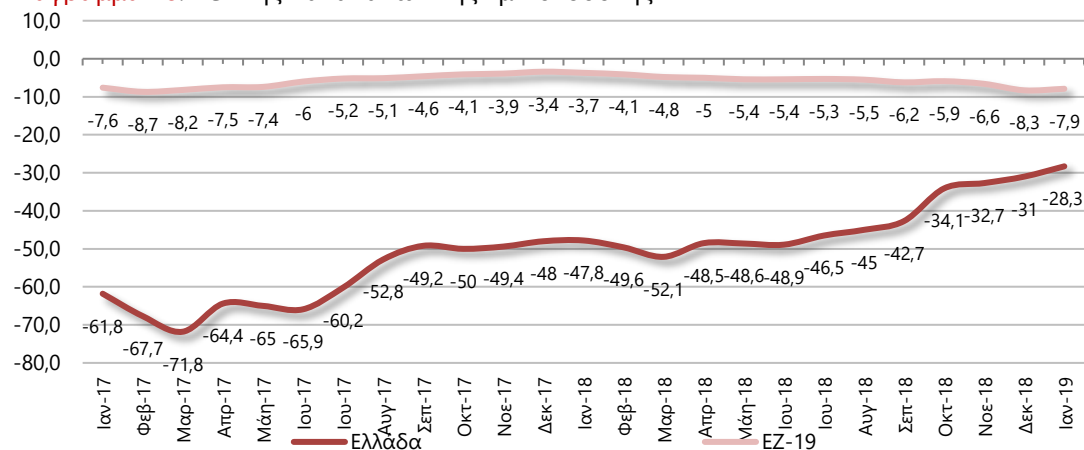
Διάγραμμα 17: Δείκτης Οικονομικού Κλίματος, Σύνολο Οικονομίας

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ελλάδα τον Ιανουάριο του 2018 σημείωσε αξιόλογη βελτίωση κατά 2,7 μονάδες και διαμορφώθηκε στις -28,3 μονάδες από -31,0 τον Δεκέμβριο και αποτελεί την καλύτερη επίδοση από τον Νοέμβριο του 2009. Στην Ευρωζώνη η καταναλωτική εμπιστοσύνη ενισχύθηκε κατά 0,4 της μονάδας έπειτα από δύο συνεχείς μήνες υποχώρησης (-7,9 τον Ιανουάριο έναντι -8,3 τον Δεκέμβριο).

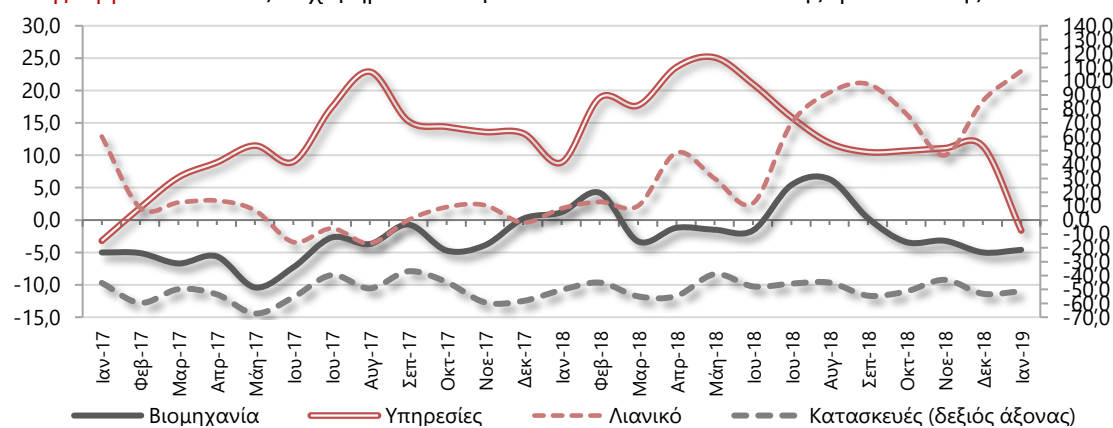
Διάγραμμα 18: Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

Στην Ελλάδα, το συνολικό αποτέλεσμα του Δείκτη Οικονομικού Κλίματος αποδίδεται στη μείωση του δείκτη επιχειρηματικών προσδοκιών στις υπηρεσίες κατά 13,0 μονάδες ενώ στους υπόλοιπους κλάδους η εξέλιξη των προσδοκιών ήταν ιδιαίτερα θετική: Λιανικό εμπόριο +4,6 μονάδες, Κατασκευές +1,8 μονάδες ενώ η βιομηχανία ενισχύθηκε ελαφρώς κατά +0,4 της μονάδας.

Διάγραμμα 19: Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών και Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης

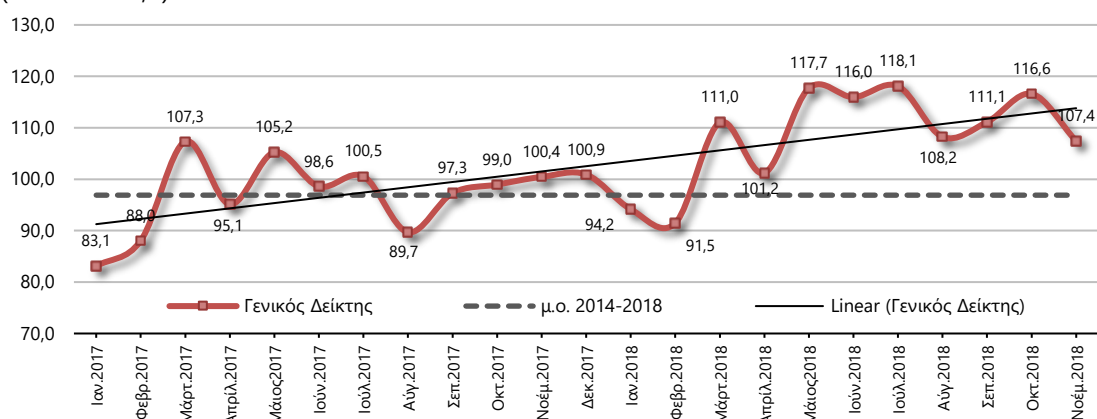

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

3.8. Δείκτες Κύκλου Εργασιών και Παραγωγής

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, ο Γενικός Δείκτης του Κύκλου Εργασιών στη Βιομηχανία τον Νοέμβριο του 2018 παρουσίασε ετήσια αύξηση 7,0% και διαμορφώθηκε στις 107,4 μονάδες έναντι 100,5 μονάδες τον Νοέμβριο του 2017. Η αύξηση αυτή οφείλεται στην αύξηση κατά 7,1% του δείκτη κύκλου εργασιών Μεταποιητικών Βιομηχανιών (όπου συνέβαλλαν οι κλάδοι καπνού, παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα, χημικών προϊόντων κ.α.) και κατά 4,6% του δείκτη κύκλου εργασιών Ορυχείων-Λατομείων. Ο μέσος Γενικός Δείκτης για το δωδεκάμηνο Δεκέμβριος 2017-Νοέμβριος 2018 σημείωσε ετήσια αύξηση 10,8%. Σε μηνιαία βάση, ο Γενικός Δείκτης του Κύκλου Εργασιών στη Βιομηχανία μειώθηκε κατά 7,9%, εξέλιξη που οφείλεται στην μείωση κατά 8,0% του δείκτη κύκλου εργασιών Μεταποιητικών Βιομηχανιών ενώ ο δείκτης Ορυχείων-Λατομείων αυξήθηκε κατά 1,8%.

Διάγραμμα 20: Μηνιαία εξέλιξη Αναθεωρημένου Δείκτη Κύκλου Εργασιών στη Βιομηχανία (2010 = 100,0)

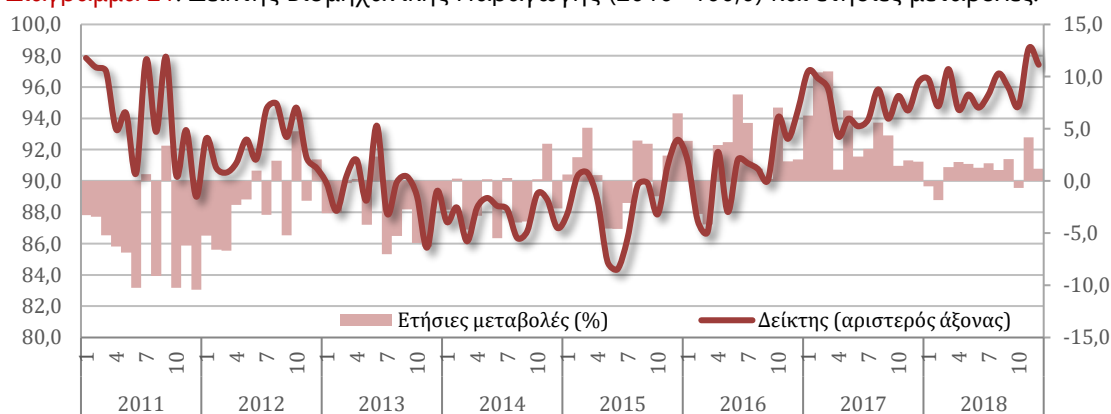

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Ο Γενικός Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής (διορθωμένος ως προς το πλήθος των εργασίμων ημερών) τον Δεκέμβριο του 2018 συνέχισε την ανοδική του πορεία για δέκατο συνεχή μήνα (με εξαίρεση τον Οκτώβριο του 2018) και παρουσίασε ετήσια αύξηση 1,2%. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στην αύξηση κατά 6,7% του Δείκτη Παραγωγής Ηλεκτρισμού, η οποία υπερκάλυψε τη μείωση κατά 4,2% του Δείκτη Ορυχείων-Λατομείων, τη μείωση κατά 0,9% του Δείκτη Παροχής νερού και την ελαφρά μείωση κατά 0,2% του Δείκτη Παραγωγής Μεταποιητικών Βιομηχανιών.

Σωρευτικά για το 2018 ο μέσος Γενικός Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής παρουσίασε ετήσια αύξηση 1,0% που οφείλεται αποκλειστικά στην αύξηση κατά 2,0% του Δείκτη Παραγωγής Μεταποιητικών Βιομηχανιών καθώς μείωση παρουσίασαν οι αντίστοιχοι δείκτες για τον κλάδο των Λατομείων-Ορυχείων (-1,1%), του κλάδου Ηλεκτρισμού (-1,4%) και Παροχής Νερού (-2,2%).

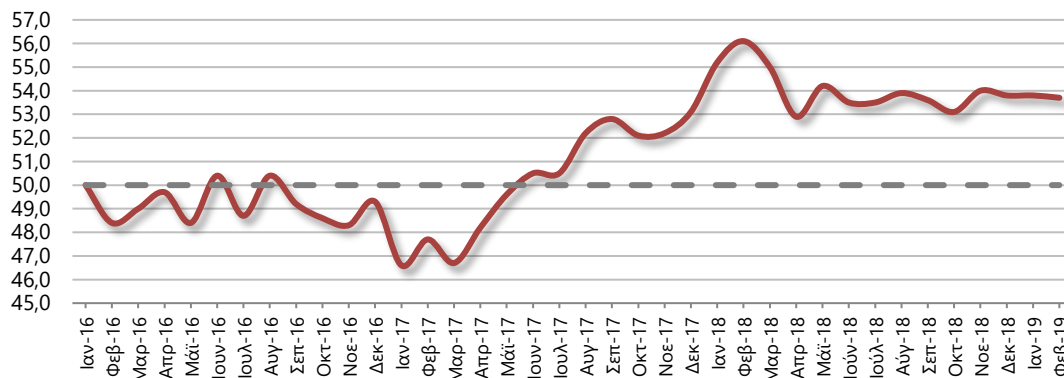
Διάγραμμα 21: Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής (2010=100,0) και ετήσιες μεταβολές.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

Ο εποχικά διορθωμένος Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών (PMI) για τη μεταποίηση διαμορφώθηκε στις 53,7 μονάδες τον Ιανουάριο του 2018 παραμένοντας σε θετικό πεδίο για εικοστό συνεχή μήνα υποδηλώνοντας τη σταθερή βελτίωση των λειτουργικών συνθηκών του μεταποιητικού τομέα. Η εξέλιξη αυτή αποδίδεται στην εντονότερη και ταχύτερη αύξηση της παραγωγής, στη διατήρηση σε υψηλά επίπεδα του ρυθμού αύξησης των παραγγελιών (κυρίως από το εξωτερικό) και τον υψηλό ρυθμό δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας.

Διάγραμμα 22: Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών της IHS Markit

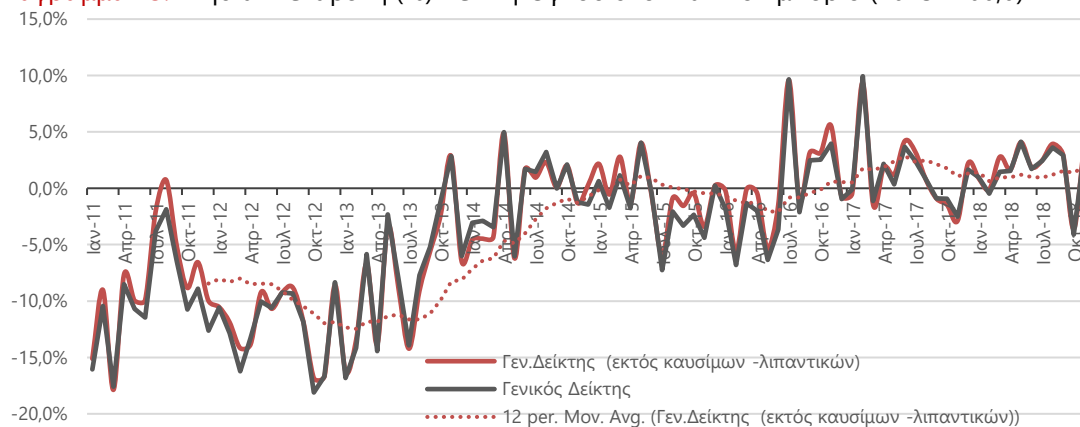

Πηγή: IHS Markit (Εποχικά διορθωμένα στοιχεία. Τιμές κάτω του 50 υποδηλώνουν μείωση, τιμές πάνω από το 50 υποδηλώνουν αύξηση).

Ο Γενικός Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό Εμπόριο τον Νοέμβριο του 2018 παρουσίασε ετήσια αύξηση 4,0%, η οποία αποδίδεται στις αυξήσεις του κύκλου εργασιών στα καταστήματα Βιβλίων-Χαρτικών-Λοιπών Ειδών (+5,7%), στα Μεγάλα καταστήματα τροφίμων (+5,4%), Καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων (+3,8%), Ένδυσης και Υπόδησης (+2,2%) και Φαρμακευτικών και Καλλυντικών ειδών (+1,3%).

Ο Γενικός Δείκτης Όγκου τον Νοέμβριο του 2018 παρουσίασε ετήσια αύξηση 3,2%. Η αύξηση αυτή διαμορφώθηκε από τις αυξήσεις στα καταστήματα Βιβλίων-Χαρτικών-Λοιπών ειδών (+7,2%), Μεγάλα καταστήματα τροφίμων (+5,1%), Ένδυσης και υπόδησης (+3,3%), Φαρμακευτικών ειδών-καλλυντικών (+2,0%) ενώ τα καταστήματα Καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων σημειώθηκε ελαφρά μείωση (-0,5%).

Διάγραμμα 23: Ετήσια Μεταβολή (%) Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο (2015=100,0)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Ο Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές το γ' τρίμηνο του 2018 παρουσίασε ετήσια αύξηση 7,8%, ενώ σε σύγκριση με το β' τρίμηνο του 2018 μείωση κατά -3,9% (με εποχική διόρθωση) και κατά -0,6% (χωρίς εποχική διόρθωση).

Η συνολική οικοδομική δραστηριότητα τον Νοέμβριο του 2018 αυξήθηκε σε ετήσια βάση κατά 18,0% με βάση τον αριθμό των οικοδομικών αδειών και κατά 53,8% με βάση τον όγκο. Ειδικότερα, η ιδιωτική Οικοδομική Δραστηριότητα με βάση τις οικοδομικές άδειες αυξήθηκε κατά 17,1% και με βάση τον όγκο κατά 50,7%. Σε επίπεδο 11μηνου Ιανουάριος 2018-Νοέμβριος 2018, η συνολική οικοδομική δραστηριότητα αυξήθηκε σε επίπεδο αριθμού αδειών και όγκου κατά 11,9% και 21,3%, αντίστοιχα.

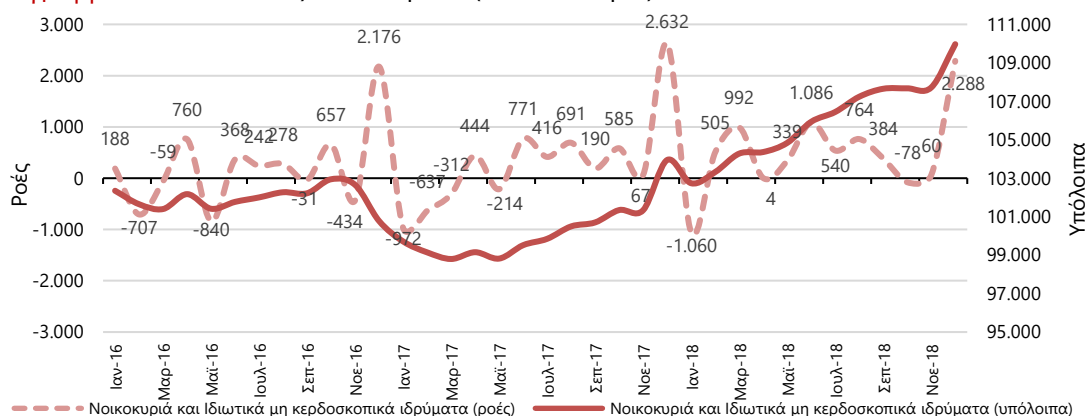
3.9. Χρηματοπιστωτικός Τομέας

3.9.1. Καταθέσεις Ιδιωτικού Τομέα

Οι καταθέσεις στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα από τις αρχές του 2016 άρχισαν να παρουσιάζουν σταδιακή ανάκαμψη,⁶ ενώ από τον Μάιο του 2017 μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2018 τα υπόλοιπα των καταθέσεων καταγράφουν συνεχή θετική πορεία. Συγκεκριμένα, οι ροές καταθέσεων από τον μη χρηματοπιστωτικό ιδιωτικό τομέα το 2018 ανήλθαν σε 7,6 δισεκ. ευρώ από 5,9 δισεκ. ευρώ το 2017 και 4,4 δισεκ. ευρώ το 2016 με αποτέλεσμα σωρευτικά για την τριετία 2016-2018 η εισροή καταθέσεων από μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και νοικοκυριά να ανέλθει στα 17,9 δισεκ. ευρώ.

Αναλυτικότερα, τα υπόλοιπα των καταθέσεων των νοικοκυριών και των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων τον Δεκέμβριο του 2018 διαμορφώθηκαν σε 110,0 δισεκ. ευρώ με καθαρή ροή καταθέσεων ύψους 2,3 δισεκ. ευρώ. Συνολικά το 2018 η ροή των καταθέσεων των νοικοκυριών και των ΙΜΚΙ ανήλθε σε 5,8 δισεκ. ευρώ ενώ το 2017 σε 3,7 δισεκ. ευρώ.

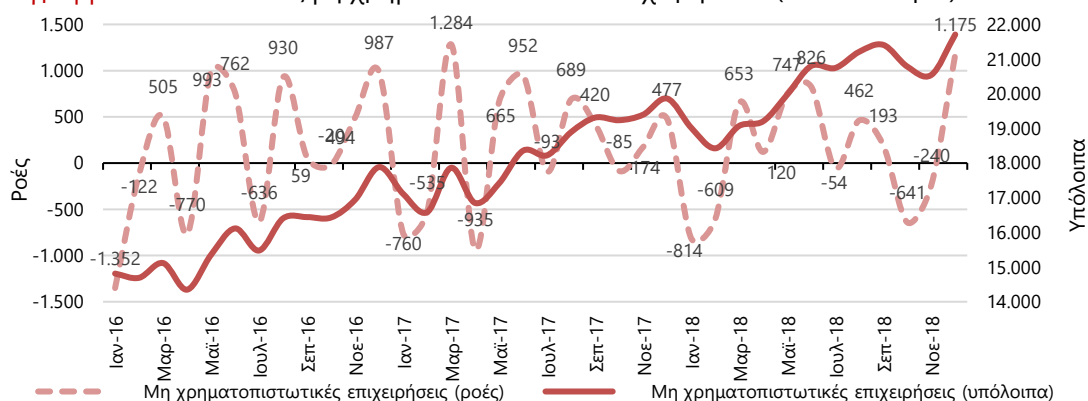
Διάγραμμα 24: Καταθέσεις νοικοκυριών (σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: ΤτΕ

Τα υπόλοιπα των καταθέσεων των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων τον Δεκέμβριο του 2018 ανήλθαν σε 21,7 δισεκ. ευρώ, στο υψηλότερο επίπεδο από τον Οκτώβριο του 2011, και η καθαρή ροή διαμορφώθηκε στα 1,2 δισεκ. ευρώ. Συνολικά το 2018 οι καταθέσεις των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων αυξήθηκαν κατά 2,7 δισεκ. ευρώ και το 2017 κατά 2,8.

Διάγραμμα 25: Καταθέσεις μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων (σε εκατ. ευρώ)

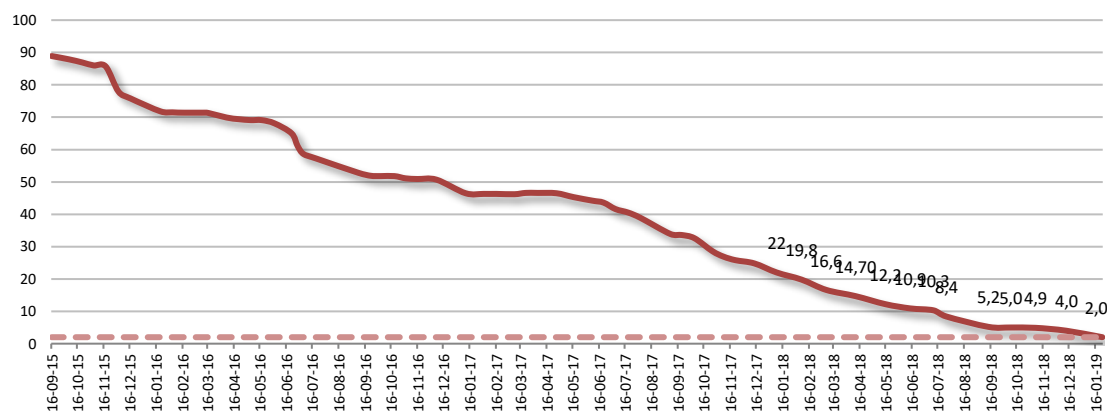

Πηγή: ΤτΕ

⁶ Εξάιρεση αποτελεί μια μικρή κάμψη που οφείλεται στην αναταξινόμηση των φορέων του Δημοσίου, το Δεκέμβριο του 2016, βάση της οποίας οι καταθέσεις του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων και του Ταμείου Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων να μην περιλαμβάνονται στις καταθέσεις ιδιωτών.

Οι συνθήκες ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών κατά τη διάρκεια του 2018 παρουσίασαν βελτίωση λόγω της σταδιακής αύξησης των καταθέσεων και αυξημένης πρόσβασης στη διατραπεζική αγορά. Κατά συνέπεια η εξάρτησή τους από το μηχανισμό έκτακτης παροχής ρευστότητας (ELA) στις 24 Ιανουαρίου 2019 διαμορφώθηκε σε ποσό κάτω του ορίου των 2,0 δισεκ. ευρώ και ως εκ τούτου η Τράπεζα της Ελλάδος θα διακόψει τη δημοσίευση στοιχείων εξέλιξής του.

Διάγραμμα 26: Παροχή έκτακτης ενίσχυσης ρευστότητας στις ελλ. τράπεζες (ELA)

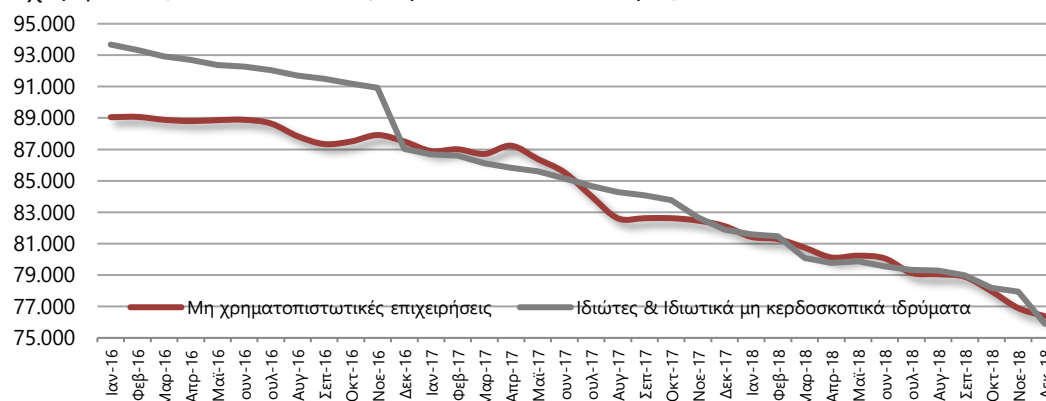

Πηγή: ΤτΕ

3.9.2. Χρηματοδότηση Ιδιωτικού Τομέα

Τον Δεκέμβριο του 2018 η μηνιαία καθαρή ροή της χρηματοδότησης προς τον ιδιωτικό τομέα (επιχειρήσεις και νοικοκυριά) ήταν θετική ύψους 889,0 εκατ. ευρώ έναντι επίσης θετικής ροής 106,0 εκατ. ευρώ τον Νοέμβριο του 2018. Η αύξηση αυτή αποδίδεται αποκλειστικά στις μη-χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις με μηνιαία καθαρή ροή τον Δεκέμβριο 1.064 εκατ. ευρώ (253,0 τον Νοέμβριο) καθώς στον τομέα των νοικοκυριών η μηνιαία ροή εξακολουθεί να είναι αρνητική.

Διάγραμμα 27: Χρηματοδότηση νοικοκυριών και ΙΜΚΙ και μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων (υπόλοιπα τέλους περιόδου, σε εκατ. ευρώ)

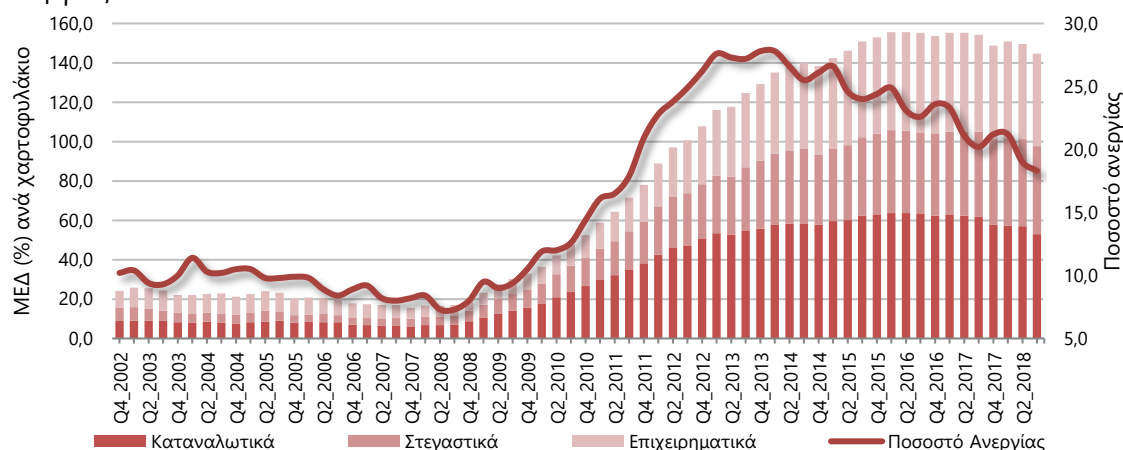
Πηγή: ΤτΕ

3.9.3. Μη Εξυπηρετούμενα Ανοίγματα (ΜΕΑ)

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το σύνολο των μη εξυπηρετούμενων δανείων (προ προβλέψεων) τον Σεπτέμβριο του 2018 διαμορφώθηκε σε 84,7 δισεκ. ευρώ μειωμένα κατά 4,7% σε σύγκριση με τον Ιούνιο του 2018 (ή 4,1 δισεκ. ευρώ) και κατά 21,0% (ή 22,5 δισεκ. ευρώ) σε σύγκριση με το υψηλότερο επίπεδό τους τον Μάρτιο του 2016.

Αναλυτικότερα, τα μη εξυπηρετούμενα καταναλωτικά δάνεια τον Σεπτέμβριο του 2018 ανήλθαν σε 8,8 δισεκ. ευρώ μειωμένα κατά 15,3% (ή 1,6 δισεκ. ευρώ) έναντι του Ιουνίου 2018 και κατά 41,7% (ή 6,3 δισεκ. ευρώ) έναντι του Μαρτίου του 2016. Τα επιχειρηματικά μη εξυπηρετούμενα δάνεια ανήλθαν σε 48,3 δισεκ. ευρώ μειωμένα κατά 5,2% (ή 2,6 δισεκ. ευρώ) έναντι του Ιουνίου του 2018 και κατά 24,0% (ή 15,2 δισεκ. ευρώ) έναντι του Μαρτίου του 2016. Τέλος, τα στεγαστικά μη εξυπηρετούμενα δάνεια ανήλθαν σε 27,6 δισεκ. ευρώ παρουσιάζοντας στασιμότητα σε σχέση με τον Ιούνιο του 2018 (+0,2% ή 60,4 εκατ. ευρώ) ενώ σε σχέση με τον Μάρτιο του 2016 μειώθηκαν κατά 3,2% (ή 901,5 εκατ. ευρώ).

Διάγραμμα 28: Μη εξυπηρετούμενα δάνεια ανά κατηγορία χαρτοφυλακίου (%) και ποσοστό ανεργίας.

Πηγή: ΤτΕ

4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

4.1. Υγεία

Η συνολική χρηματοδότηση για τις δαπάνες Υγείας ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα για το έτος 2016 ανήλθε στο 8,45% έναντι 8,19% το 2015.

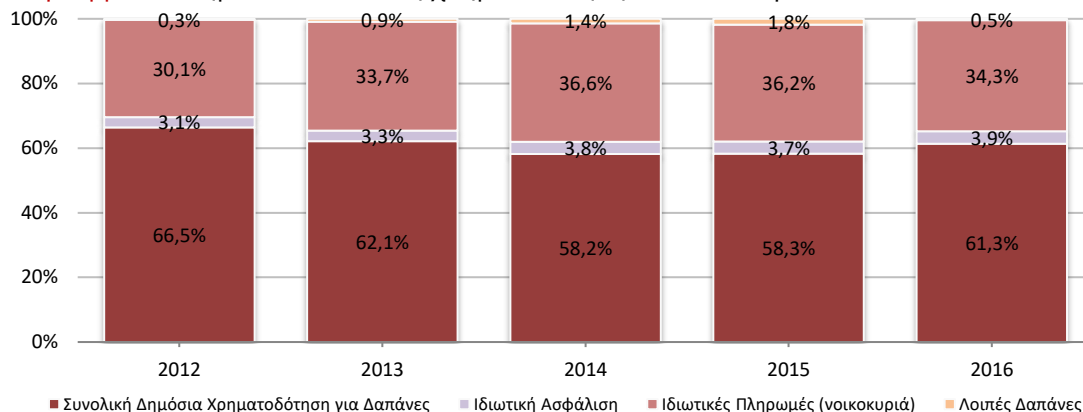
Πίνακας 5: Συνολική χρηματοδότηση δαπανών Υγείας (εκατ. ευρώ)

	2012	2013	2014	2015	2016
Συνολική Χρηματοδότηση (% ΑΕΠ)	8,88%	8,41%	7,95%	8,19%	8,45%
Συνολική Χρηματοδότηση (εκατ. ευρώ)	16.984,3	15.201,1	14.203,2	14.447,6	14.727,3
Ποσοστιαία Μεταβολή (%)		-10,5%	-6,6%	1,7%	1,9%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

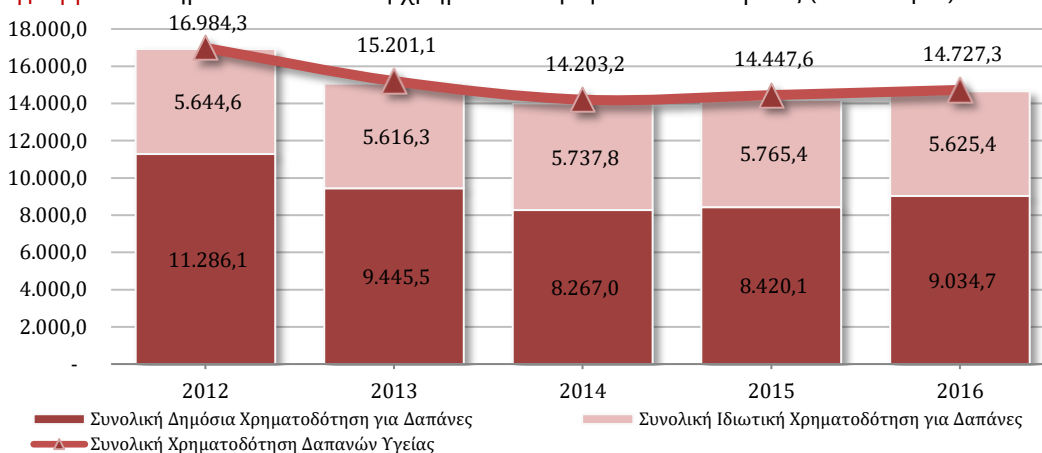
Η μείωση των συνολικών δαπανών για την Υγεία οδήγησε στη μεταβολή των ποσοστών συμμετοχής του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στις δαπάνες. Η συνολική συμμετοχή του Δημοσίου στη χρηματοδότηση της Υγείας είναι σημαντικά μειωμένη σε σχέση με τα προ κρίσης επίπεδα. Το 2015 έπειτα από πέντε χρόνια ανακόπηκε η συνεχής πτώση, και το 2016 σημειώθηκε άνοδος κατά 3,0 ποσοστιαίες μονάδες. Κατά συνέπεια, οι ιδιωτικές πληρωμές (συμμετοχή των νοικοκυριών) για την Υγεία, ενώ αυξάνονταν ως αντιστάθμισμα της απώλειας παροχής υπηρεσιών από το Δημόσιο μέχρι και το 2014, άρχισαν να μειώνονται το 2015 και το 2016 μειώθηκαν κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες.

Διάγραμμα 29: Δημόσια & ιδιωτική χρηματοδότηση δαπανών Υγείας (% επί του συνόλου)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

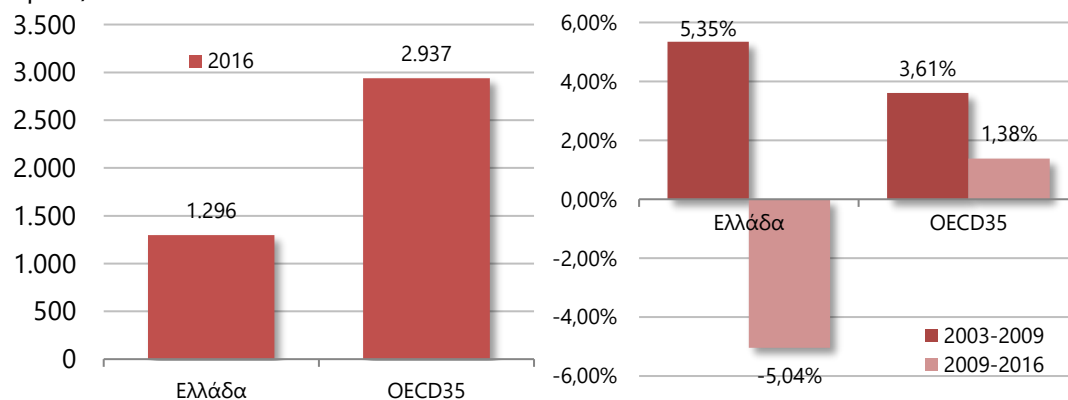
Διάγραμμα 30: Δημόσια & ιδιωτική χρηματοδότηση δαπανών Υγείας (εκατ. ευρώ)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Η κατά κεφαλήν δαπάνη για την Υγεία τα έτη 2003 με 2009 είχε μεγαλύτερη άνοδο από τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ. Παρ' όλα αυτά, για τα έτη 2009 με 2016 η κρίση μείωσε κατά 5,0% την ανά κάτοικο δαπάνη για την Υγεία, τη στιγμή που στον μέσο όρο των χωρών αυξανόταν. Έτσι, το 2016 η Ελλάδα βρίσκεται χαμηλότερα από το μισό του μέσου όρου του ΟΟΣΑ στις ανά κάτοικο δαπάνες Υγείας, προσαρμοσμένες στην αγοραστική δύναμη του πληθυσμού.

Διάγραμμα 31: Δημόσιες Δαπάνες Υγείας ανά κάτοικο (USD PPP) και (%) Μεταβολή Δαπανών Υγείας ανά Κάτοικο

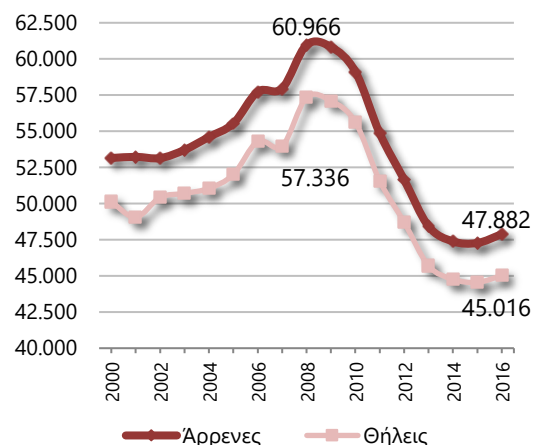

Πηγή: OECD

4.2. Δημογραφικές Τάσεις

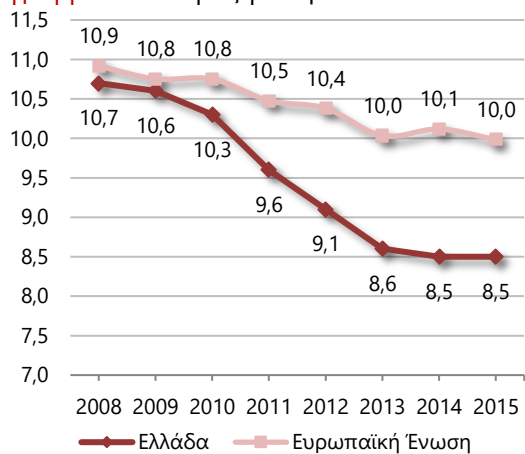
Οι γεννήσεις ανά φύλο μειώθηκαν το 2016 σε σχέση με το 2008 από 60.966 για τους άνδρες και 57.336 για τις γυναίκες σε 47.882 και 45.016, αντίστοιχα. Ειδικότερα, ο ρυθμός γεννήσεων ανά 1000 κατοίκους μειώθηκε από 10,7 το 2008 σε 8,5 το 2015 και ο δείκτης γονιμότητας (δηλαδή τα τέκνα ανά μητέρα) από 1,5 το 2008 σε 1,3 το 2015. Η ραγδαία επιδείνωση των δημογραφικών δεικτών υπογραμμίζει την ανάγκη μιας πολιτικής που θα αντιστρέψει την πορεία αυτών των αρνητικών τάσεων.

Διάγραμμα 32: Γεννήσεις (2000-2016)

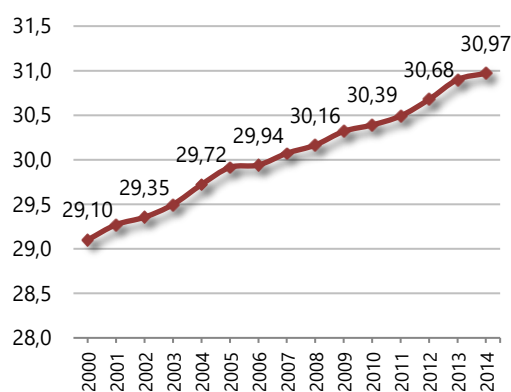
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 33: Ρυθμός γεννήσεων ανά 1000 κατ.

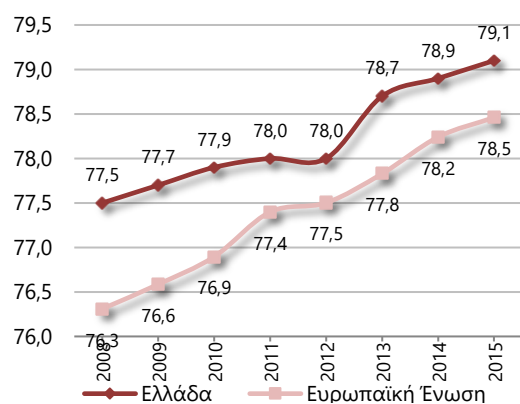
Πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα

Διάγραμμα 34: Μέση ηλικία μητέρας

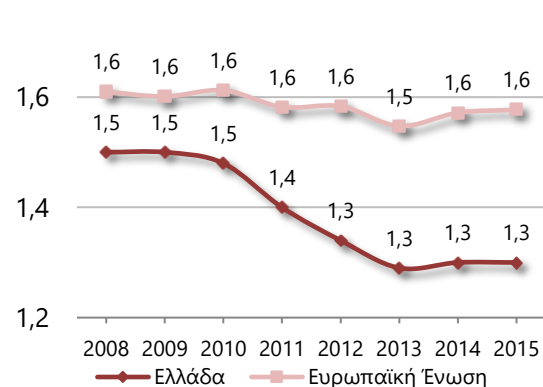
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 35: Προσδόκιμο ζωής

Πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα

Διάγραμμα 36: Δείκτης Γονιμότητας

Πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα

4.3. Παιδεία

Οι συνολικές κυβερνητικές δαπάνες για την Εκπαίδευση αφορούν τόσο στις δαπάνες για όλα τα επίπεδα Εκπαίδευσης (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Μετα-δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια) όσο και στις δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη. Σωρευτικά οι δαπάνες για την εκπαίδευση κατά την περίοδο της κρίσης έχουν υποχωρήσει κατά 2.320,0 εκατ. ευρώ (ή 23,7%) από τα 9.810,0 εκατ. ευρώ το 2009 στα 7.490, εκατ. ευρώ το 2016.

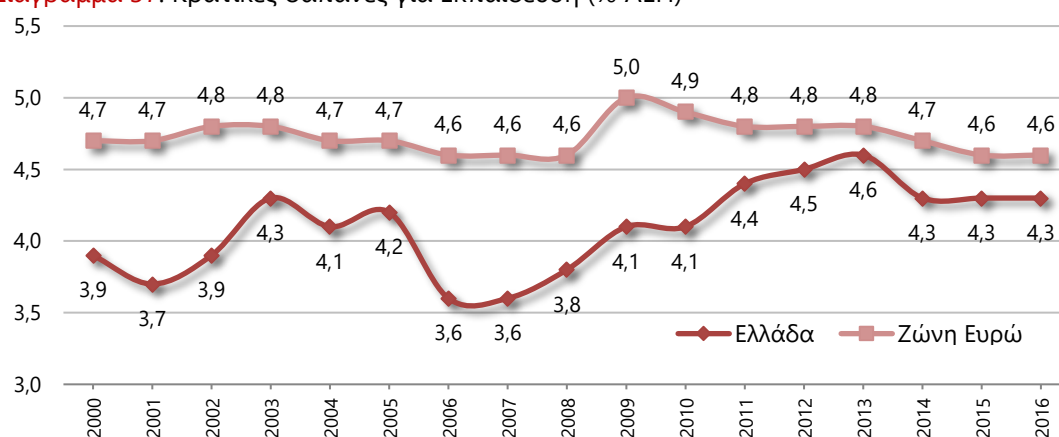
Πίνακας 6: Δαπάνες για Εκπαίδευση (σε εκατ. ευρώ)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Δαπάνες για Εκπαίδευση (σε εκατ. ευρώ)	9.810,0	9.280,0	9.182,0	8.657,0	8.274,0	7.758,0	7.617,0	7.490,0
Ποσοστό Μεταβολής		-5,4%	-1,1%	-5,7%	-4,4%	-6,2%	-1,8%	-1,7%

Πηγή: Eurostat

Παρά το γεγονός ότι ως ποσοστό του ΑΕΠ οι δαπάνες για την Εκπαίδευση φαίνεται πως συγκλίνουν προς τον μέσο όρο της ευρωζώνης, η εικόνα αυτή είναι πλασματική, καθώς η αύξηση του ποσοστού οφείλεται στο γεγονός ότι η μείωση των δαπανών ήταν μικρότερη από την αντίστοιχη μείωση του ΑΕΠ. Σε κάθε περίπτωση, η στήριξη της Εκπαίδευσης είναι καίριας σημασίας για την επίτευξη βιώσιμων ρυθμών μεγέθυνσης και την αποκλιμάκωση της ανεργίας.

Διάγραμμα 37: Κρατικές δαπάνες για Εκπαίδευση (% ΑΕΠ)

Πηγή: Eurostat

4.3.1. Δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη

Οι δαπάνες για Ε&Α στην Ελλάδα το 2017 ανήλθαν σε 2.033,0 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 278,8 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2016. Ο Δείκτης Έντασης Δαπανών Ε&Α (δαπάνες Ε&Α ως % ΑΕΠ) αυξήθηκε περαιτέρω από 1,01% το 2016 σε 1,14% το 2017.

Πίνακας 7: Συνολικές Δαπάνες για Ε&Α και Δείκτης Έντασης Ε&Α

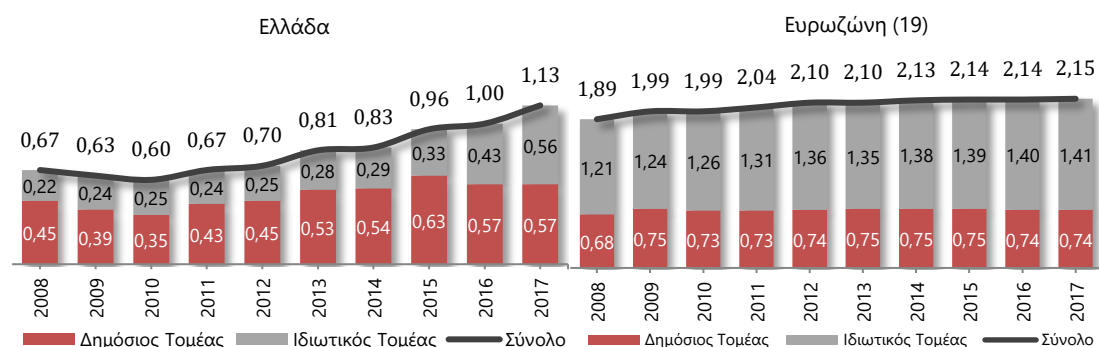
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Δαπάνες Ε&Α (εκατ. ευρώ)	1.391	1.337	1.465	1.488	1.703,8	1.754,2	2.033,0
Δείκτης Έντασης Ε&Α	0,67%	0,70%	0,81%	0,84%	0,97%	1,01%	1,14%

Πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

Παρά την αύξηση του συνόλου των δαπανών για Έρευνα και Ανάπτυξη (κυρίως λόγω των αυξημένων δαπανών του ΕΣΠΑ), ο δείκτης έντασης υπολείπεται ακόμη του στόχου 1,2% που

έχει τεθεί για τη χώρα στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020, ωστόσο η πορεία σύγκλισης συνεχίζεται.

Διάγραμμα 38: Δαπάνες Ε&Α ανά τομέα σε Ελλάδα και ευρωζώνη (% ΑΕΠ)

Πηγή: Eurostat

Οι συνολικές δαπάνες για Ε&Α ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα διαχρονικά βρίσκονται σε χαμηλότερο επίπεδο από ότι στην ευρωζώνη. Το διάστημα 2008-2014 κατά μέσο όρο οι δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ στην ευρωζώνη ήταν τριπλάσιες αυτών της Ελλάδας ενώ το διάστημα 2015-2017 η αναλογία περιορίστηκε στο διπλάσιο.

Στην Ελλάδα οι κρατικές δαπάνες αποτελούν διαχρονικά την κύρια πηγή χρηματοδότησης της Ε&Α. Κατά μέσο όρο το διάστημα 2008-2014 οι ιδιωτικές δαπάνες ήταν οι μισές των δημοσίων, ενώ το διάστημα 2015-2017 ανήλθαν περίπου στο 75% των δημοσίων λόγω της αύξησης του ιδιωτικού σκέλους. Ειδικότερα το 2017, οι δαπάνες δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για Ε&Α ήταν σχεδόν ισάξιες. Αντίθετα, στις χώρες της ευρωζώνης κατά μέσο όρο οι ιδιωτικές δαπάνες για Ε&Α είναι κάτι λιγότερο από διπλάσιες των δημοσίων.

5. ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ

5.1. Δείκτες φτώχειας

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών του 2017 (με έτος αναφοράς το 2016), το κατώφλι της φτώχειας⁷ αυξήθηκε σε 4.560 ευρώ ετησίως ανά άτομο και σε 9.576 ευρώ για νοικοκυριά με δύο ενήλικες και δύο εξαρτώμενα παιδιά κάτω των 14 ετών από 4.500 και 9.576 ευρώ το 2016, αντίστοιχα.

Πίνακας 8: Κατώφλι κινδύνου φτώχειας

Τύπος νοικοκυριού	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Μονοπρόσωπα νοικοκυριά	6480	6897	7178	6591	5708	5023	4608	4512	4500	4560
Νοικοκυριά με δύο ενήλικες και δύο εξαρτώμενα παιδιά κάτω των 14 ετών				13841	11986	10547	9677	9475	9450	9576

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών

Το 2017 ο πληθυσμός της χώρας που βρισκόταν σε κίνδυνο φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις⁸ διαμορφώθηκε στο χαμηλότερο ποσοστό από την έναρξη της κρίσης 20,2% καταγράφοντας πτώση 1,0 ποσοστιαίας μονάδας σε σύγκριση με το 2016 (με περίοδο αναφοράς εισοδήματος το 2015). Ο κίνδυνος φτώχειας για παιδιά 0–17 ετών (παιδική φτώχεια) κατέγραψε τη μεγαλύτερη πτώση κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες από 26,3% το 2016

⁷ Το όριο φτώχειας ορίζεται στο 60% του διάμεσου συνολικού ισοδύναμου εισοδήματος του νοικοκυριού.

⁸ Συμπεριλαμβάνονται δηλαδή τα κοινωνικά επιδόματα και οι συντάξεις στο συνολικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών.

σε 24,5% το 2017 πλησιάζοντας τα προ κρίσης επίπεδα. Για τα άτομα ηλικίας 65+ το ποσοστό παρέμεινε αμετάβλητο στο 12,4%.

Πίνακας 9: Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (%)

Ηλικία	Φύλο	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2016-2017
Σύνολο	Σύνολο	21,4	23,1	23,1	22,1	21,4	21,2	20,2	-1,0
	Άρρενες	20,9	22,5	22,4	22,2	21,5	21,2	20,2	-1,0
	Θήλεις	21,9	23,6	23,8	22	21,2	21,2	20,2	-1,0
18 -64	Σύνολο	20	23,8	24,1	23,5	22,5	22,7	21,7	-1,0
	Άρρενες	19,9	23,4	23,4	23,4	22,9	22,8	21,8	-1,0
	Θήλεις	20,2	24,3	24,8	23,6	22,1	22,7	21,7	-1,0
65+	Σύνολο	23,6	17,2	15,1	14,9	13,7	12,4	12,4	0,0
	Άρρενες	21,7	15,9	13,7	13,3	11,9	10,6	11,1	0,5
	Θήλεις	25,2	18,3	16,2	16,1	15,2	13,8	13,5	-0,3
0-17	Σύνολο	23,7	26,9	28,8	25,5	26,6	26,3	24,5	-1,8

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών

Το 2017, ο κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις παρουσίασε μείωση σε σχέση με το 2016 σε σχεδόν όλους τους τύπους νοικοκυριού. Τη μεγαλύτερη υποχώρηση κατέγραψαν τα νοικοκυριά με δύο ενήλικες με τρία ή περισσότερα εξαρτώμενα παιδιά κατά 7,8 ποσοστιαίες μονάδες από 32,0% το 2016 σε 24,2% το 2017. Ακολουθούν τα μονοπρόσωπα νοικοκυριά (άνδρες) με μείωση κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες, τα νοικοκυριά με δύο ενήλικες κάτω των 65 ετών χωρίς εξαρτώμενα παιδιά κατά 2,1 π. μ., οι δύο ενήλικες με ένα εξαρτώμενο παιδί κατά 1,7 π. μ., οι δύο ενήλικες ή περισσότεροι με εξαρτώμενα παιδιά κατά 1,3 π. μ. Κατά 0,9 π. μ. μειώθηκε το ποσοστό φτώχειας σε μονοπρόσωπα νοικοκυριά ηλικία 65+, τα μονογονεϊκά νοικοκυριά με τουλάχιστον ένα εξαρτώμενο παιδί και τα νοικοκυριά με τρεις ή περισσότερους ενήλικες με εξαρτώμενα παιδιά.

Πίνακας 10: Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις κατά τύπο νοικοκυριού

Τύπος νοικοκυριού	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2016-2017
Δύο ενήλικες με τρία ή περισσότερα εξαρτώμενα παιδιά	20,8	36,8	31,4	32,4	29,6	32,0	24,2	-7,8
Μονοπρόσωπο νοικοκυριό -άρρεν	24,3	19,3	21,8	22,2	24,1	22,1	19,8	-2,3
Δύο ενήλικες χωρίς εξαρτώμενα παιδιά ηλικίας κάτω των 65 ετών	16,2	14,6	14,9	18,4	17,8	20,1	18,0	-2,1
Δύο ενήλικες με ένα εξαρτώμενο παιδί	17,7	25,3	20,2	22,6	18,9	20,2	18,5	-1,7
Νοικοκυριά με εξαρτώμενα παιδιά	23,2	28,1	28,9	25,7	25,4	25,3	23,9	-1,4
Δύο ενήλικες ή περισσότεροι με εξαρτώμενα παιδιά	22,7	27	28,6	25,6	25,2	25,0	23,7	-1,3
Ένας ενήλικας ηλικίας κάτω των 65 ετών	21,8	21,1	24,4	23,6	27,8	24,3	23,1	-1,2
Ένας ενήλικας ηλικίας 65 ετών και άνω	29,7	23,5	20,3	21,6	20,2	18,7	17,8	-0,9
Μονογονεϊκό νοικοκυριό με, τουλάχιστον, ένα εξαρτώμενο παιδί	43,2	66	37,2	27,8	32,2	31,4	30,5	-0,9
Τρεις ή περισσότεροι ενήλικες με εξαρτώμενα παιδιά	24,7	31,3	38	32,0	30,7	30,2	29,3	-0,9
Δύο ενήλικες	19,9	15,1	13,1	14,3	13,9	13,6	12,9	-0,7
Νοικοκυριά χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	19,5	18,6	17,9	18,7	17,6	17,4	16,9	-0,5
Μονοπρόσωπο νοικοκυριό -θήλυ	25,8	24,1	22,9	22,9	24,0	21,1	20,7	-0,4
Δύο ενήλικες ή περισσότεροι χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	18,5	18	16,9	17,7	16,1	16,5	16,1	-0,4
Τρεις ή περισσότεροι ενήλικες χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	17,2	20,5	20,9	21,7	18,6	19,6	19,4	-0,2
Δύο ενήλικες χωρίς εξαρτώμενα παιδιά, ο ένας τουλάχιστον ηλικίας 65+	22,3	15,4	11,7	11,3	10,9	9,0	9,5	0,5

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών

Ο κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις για τους εργαζόμενους με μερική απασχόληση μειώθηκε κατά 2,8 π. μ. από 30,3% το 2016 σε 27,5% το 2017. Μείωση κατά 1,0 π. μ. σημείωσε το αντίστοιχο ποσοστό και για τους εργαζόμενους πλήρους απασχόλησης από 12,2% το 2016 σε 11,2% το 2017.

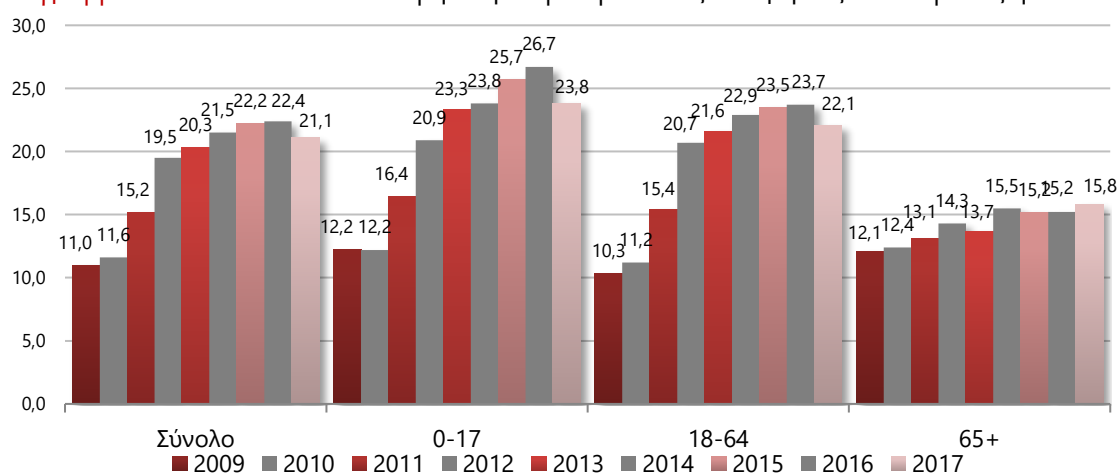
Πίνακας 11: Κίνδυνος φτώχειας εργαζομένων μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (πλήρης και μερική απασχόληση)

Μορφή απασχόλησης	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2016-2017
Πλήρης	10,4	13,4	10,7	11,9	11,6	12,2	11,2	-1,0
Μερική	21,4	27,3	27,0	27,9	28,2	30,3	27,5	-2,8

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών

Το 2017 το ποσοστό του πληθυσμού που αντιμετωπίζει υλικές στερήσεις⁹ μειώθηκε για πρώτη φορά από την έναρξη της κρίσης υποχωρώντας κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες από 22,4% το 2016 σε 21,1% το 2017. Πιο συγκεκριμένα, με βάση τις ηλικιακές κατηγορίες τη μεγαλύτερη υποχώρηση παρουσίασε το ποσοστό για τα παιδιά (0-17 ετών) κατά 2,9 ποσοστιαίες μονάδες, από 26,7% το 2016 σε 23,8% το 2017, και ακολουθεί το ποσοστό για την ηλικιακή ομάδα 18-64 ετών μειώθηκε κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες από 23,7% το 2016 σε 22,1% το 2017, ενώ η ηλικιακή ομάδα των 65+ αυξήθηκε ελαφρώς κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες από 15,2% το 2016 σε 15,8% το 2017.

Διάγραμμα 39: Ποσοστιαία κατανομή πληθυσμού με υλικές υστερήσεις κατά ομάδες ηλικιών

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών

Οι παραπάνω θετικές εξελίξεις στους δείκτες σχετικής φτώχειας και στους δείκτες υλικής υστέρησης, μολονότι εξακολουθούν να βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα, φαίνεται να αντανακλούν αφενός τη σταδιακή βελτίωση στην αγορά εργασίας αφετέρου την απόδοση των μέτρων για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης. Ειδικά για τα άτομα που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας με το νόμο 4320/2015 δόθηκε η δυνατότητα

⁹ Πληθυσμός που αντιμετωπίζει οικονομική δυσκολία σε τουλάχιστον τέσσερις από τις εννέα διαστάσεις υλικής υστέρησης που συνθέτουν τον δείκτη (1) Δυσκολίες ανταπόκρισης στην πληρωμή πάγιων λογαριασμών όπως ενοίκιο ή δόση δανείου, πάγιοι λογαριασμοί (ηλεκτρικού ρεύματος, νερού, φυσικού αερίου κλπ.), δόσεις πιστωτικών καρτών ή δόσεις δανείου για οικιακή, διακοπές κ.ά., ή αγορές με δόσεις κύριας κατοικίας, 2) Οικονομική αδυναμία για πληρωμή μιας εβδομάδας διακοπών, 3) Οικονομική αδυναμία για διατροφή που να περιλαμβάνει κάθε δεύτερη ημέρα κοτόπουλο, κρέας, ψάρι ή λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας, 4) Οικονομική αδυναμία για αντιμετώπιση έκτακτων, αλλά αναγκαίων δαπανών αξίας περίπου 384 ευρώ, 5) Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν τηλέφωνο (περιλαμβάνεται και το κινητό τηλέφωνο), 6) Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν έγχρωμη τηλεόραση, 7) Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν πλυντήριο ρούχων, 8) Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν ΙΧ επιβατηγό αυτοκίνητο και 9) Οικονομική αδυναμία για ικανοποιητική θέρμανση.

δωρεάν επανασύνδεσης και παροχής ηλεκτρικού ρεύματος καθώς και ρύθμισης των ληξιπρόθεσμων οφειλών των ωφελουμένων, χορηγήθηκε επίδομα ενοικίου σε άτομα και νοικοκυριά που δεν έχουν τη δυνατότητα στέγασης σε ιδιόκτητο ακίνητο και επιδότηση σίτισης μέσω προπληρωμένης τραπεζικής κάρτας. Προς την ίδια κατεύθυνση συνέβαλε η δωρεάν νοσοκομειακή και φαρμακευτική πρόσβαση στις δημόσιες δομές υγείας (Ν.4368/2016), η δωρεάν μετακίνηση των Ανέργων (Ν. 4331/2015) καθώς και τα δωρεάν σχολικά γεύματα για όλους τους μαθητές Δημοτικών Σχολείων περιοχών που επλήγησαν περισσότερο από την κρίση.

5.2. Δείκτες Ανισότητας

Το 2017 ο συντελεστής Gini¹⁰ μειώθηκε κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες, από 34,3 το 2016 σε 33,4 το 2017.

Πίνακας 12: Δείκτης άνισης κατανομής εισοδήματος (συντελεστής Gini)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2016-2017
%	33,4	33,1	32,9	33,5	34,3	34,4	34,5	34,2	34,3	33,4	-0,9 π. μ.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών

Ο δείκτης κατανομής εισοδήματος σε πεντημόρια S80/S20 αναφέρεται στο μερίδιο του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος του «πλουσιότερου» 20% του πληθυσμού προς το ανάλογο εισόδημα του «φτωχότερου» 20% του πληθυσμού. Ο δείκτης αυτός διαμορφώθηκε το 2017 για το σύνολο του πληθυσμού στο 6,1, μειωμένος κατά 0,5 μονάδες σε σχέση με το 2016. Αυτό σημαίνει ότι το μερίδιο του εισοδήματος του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού είναι 6,1 φορές μεγαλύτερο από το μερίδιο του εισοδήματος του φτωχότερου 20% του πληθυσμού. Για τις ηλικίες 65+ ο δείκτης αυξήθηκε κατά 0,3 μονάδες, ενώ για τις ηλικίες 0-64 μειώθηκε κατά 0,7 μονάδες.

Πίνακας 13: Δείκτης κατανομής του εισοδήματος σε πεντημόρια (S80/S20).

Ηλικία	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2016-2017
Σύνολο	6,0	6,6	6,6	6,5	6,5	6,6	6,1	-0,5 π. μ.
65+	4,5	4,5	3,9	4,1	4,1	3,9	4,2	+0,3 π. μ.
0-64	6,4	7,4	7,5	7,3	7,4	7,4	6,7	-0,7 π. μ.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών

6. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

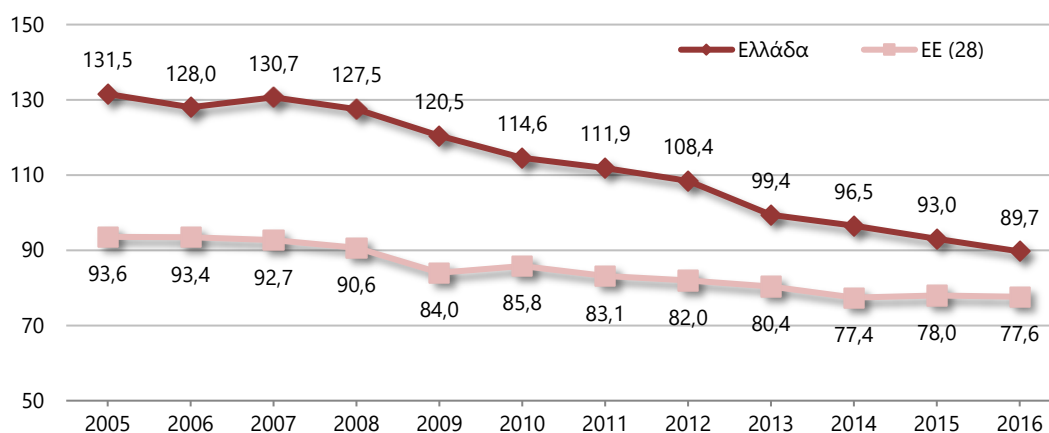
Στο πλαίσιο της στρατηγικής *Ευρώπη 2020* τα κράτη-μέλη της ΕΕ έχουν δεσμευθεί για την επίτευξη συγκεκριμένων μετρήσιμων στόχων που αφορούν στην κλιματική αλλαγή και την ενέργεια. Οι στόχοι αυτοί είναι: α) μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 20% σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990 (ή κατά 30%, εάν πληρούνται οι όροι), β) αύξηση του ποσοστού των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην τελική κατανάλωση ενέργειας στο 20% και γ) αύξηση κατά 20% της ενεργειακής απόδοσης. Κάθε μετρήσιμος στόχος εξειδικεύεται ανάλογα με τις συνθήκες και τους περιορισμούς κάθε κράτους – μέλους της ΕΕ-28.

Στην Ελλάδα από το 2007 και μετά οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου παρουσιάζουν πτωτική πορεία. Ωστόσο, η επίδοση αυτή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην παρατεταμένη

¹⁰ Ο συντελεστής Gini ορίζεται ως ο λόγος των αθροιστικών μεριδίων του πληθυσμού, κατανεμημένου ανάλογα με το ύψος του εισοδήματος, προς το αθροιστικό μερίδιο του συνολικού εισοδήματος όλου του πληθυσμού. Η τιμή του κυμαίνεται μεταξύ 0 (πλήρης εισοδηματική ισότητα) και 1 (πλήρης εισοδηματική ανισότητα).

οικονομική ύφεση, παρότι έχει συμβάλει μερικώς και η πρόοδος που έχει επιτευχθεί στο πεδίο των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας.

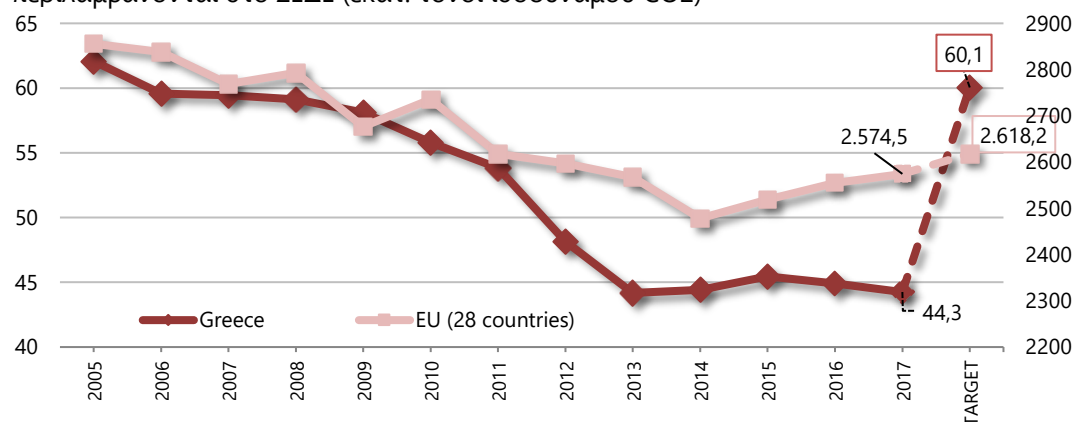
Διάγραμμα 40: Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, Δείκτης (1990=100)

Πηγή: Eurostat

Ο στόχος για τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στους κλάδους που δεν καλύπτονται από το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΣΕΔΕ) που έχει τεθεί για την Ελλάδα ανέρχεται σε απόλυτους όρους σε 60,1 εκατ. τόνους ισοδύναμου CO₂. Ο στόχος αυτός δεν θεωρείται ιδιαίτερος φιλόδοξος, καθώς τόσο η Ελλάδα όσο και η ΕΕ-28 τον έχουν ήδη υπερκαλύψει.

Διάγραμμα 41: Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στους κλάδους¹¹ που δεν περιλαμβάνονται στο ΣΕΔΕ (εκατ. τόνοι ισοδύναμου CO₂)

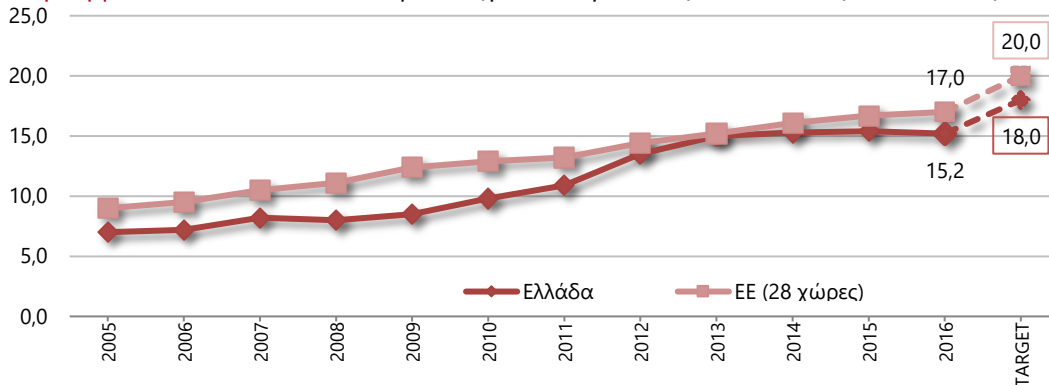

Πηγή: Eurostat

Το ποσοστό Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας το 2016 στην Ελλάδα ανήλθε στο 15,2%, ενώ ο εθνικός στόχος έχει τεθεί στο 18,0%. Σημειώνεται ότι το ποσοστό αυτό υπολείπεται του μέσου όρου των κρατών μελών της ΕΕ-28 (17,0%). Ωστόσο, μεσοπρόθεσμα η πορεία του δείκτη είναι θετική. Η Ελλάδα κατέχει τη 22η θέση στην κατάταξη μεταξύ των χωρών-μελών της ΕΕ-28 με βάση τον εν λόγω δείκτη.

¹¹ Σύμφωνα με την απόφαση αριθ. 406/2009/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Απριλίου 2009 (απόφαση περί επιμερισμού των προσαθεσίων (ESD)), τα κράτη-μέλη πρέπει να εκπληρώνουν δεσμευτικούς ετήσιους στόχους εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε τομείς που δεν καλύπτονται από το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπής (ΣΕΔΕ) της ΕΕ. Πρόκειται για τους τομείς των μεταφορών, των κτιρίων, της γεωργίας, των μικρών βιομηχανιών και των αποβλήτων.

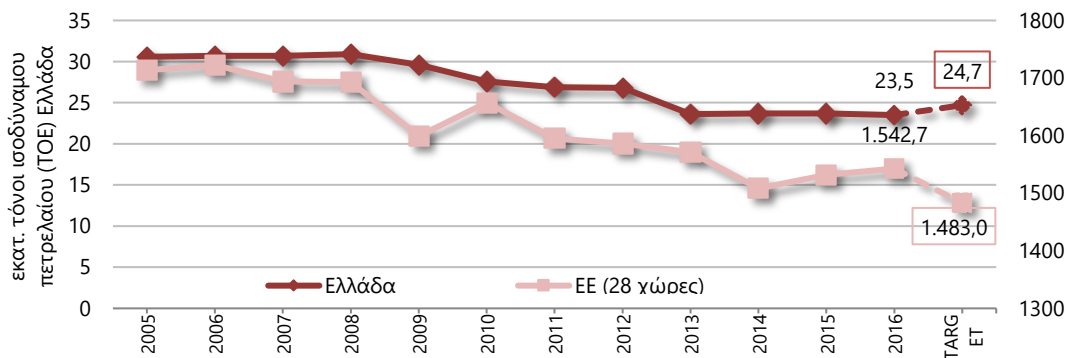
Διάγραμμα 42: Ποσοστό Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην ακαθ. τελική κατανάλωση ενέργειας

Πηγή: Eurostat

Ο εθνικός στόχος για την πρωτογενή κατανάλωση ενέργειας ανέρχεται σε 24,7 εκατ. τόνους ισοδύναμου πετρελαίου. Το 2016 η χώρα βρισκόταν σε ελαφρώς χαμηλότερα του στόχου επίπεδα (23,5). Αντίθετα, η ΕΕ-28 βρισκόταν σε υψηλότερα του στόχου επίπεδα (1.542,7 εκατ. τόνους έναντι στόχου 1.483,0 εκατ. τόνους ισοδύναμου πετρελαίου). Ο παράγοντας της παρατεταμένης ύφεσης στην Ελλάδα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στην ανάγνωση της πορείας και αυτού του δείκτη.

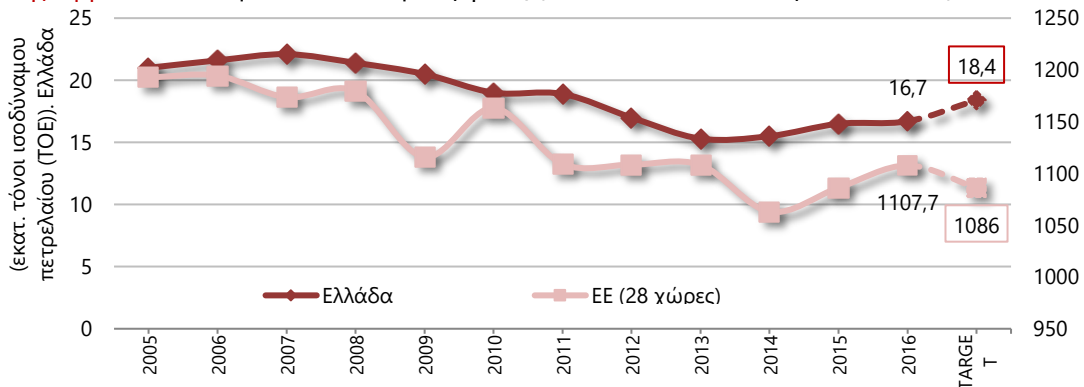
Διάγραμμα 43: Πρωτογενής κατανάλωση ενεργείας (εκ. τόνοι ισοδύναμου πετρελαίου - TOE)

Πηγή: Eurostat

Ο εθνικός στόχος για την τελική κατανάλωση ενέργειας σε απόλυτους όρους ανέρχεται σε 18,4 εκατ. τόνους ισοδύναμου πετρελαίου. Η Ελλάδα καταγράφει πτωτική πορεία από το 2007 μέχρι και το 2013, ενώ από το 2015 σημειώνει οριακές αυξήσεις, παραμένοντας ωστόσο σε επίπεδο χαμηλότερο από αυτό του στόχου (16,7). Η ΕΕ-28 το 2016 ξεπέρασε ελαφρώς τον στόχο της (1.107,7 έναντι στόχου 1086).

Διάγραμμα 44: Τελική κατανάλωση ενέργειας (εκατ. τόνοι ισοδ. πετρελαίου-TOE)

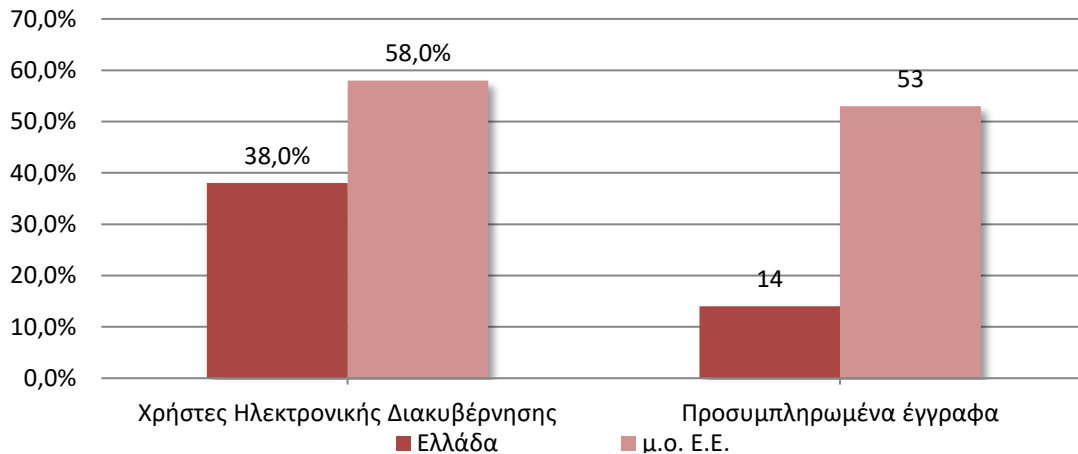

Πηγή: Eurostat

7. ΔΕΙΚΤΕΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (DESI)

Ο Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI) αποτυπώνει την εξέλιξη των κρατών μελών ως προς την ψηφιοποίηση τους. Η Ελλάδα βρίσκεται στην ομάδα των χωρών με χαμηλές επιδόσεις ανάμεσα στην Ρουμανία, Βουλγαρία, Ιταλία, Πολωνία, Ουγγαρία, Κροατία, Κύπρος και Σλοβακία. Οι πέντε κατηγορίες του DESI δημιουργούν μια συνολική κατάταξη για κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ελλάδα βρίσκεται στην 27η θέση με βαθμολογία 38,4 ενώ ο μέσος όρος της Ε.Ε.-28 είναι 54,0.

Διάγραμμα 45: Οι επιδόσεις της Ελλάδας στις Ψηφιακές Δημόσιες Υπηρεσίες (2017).

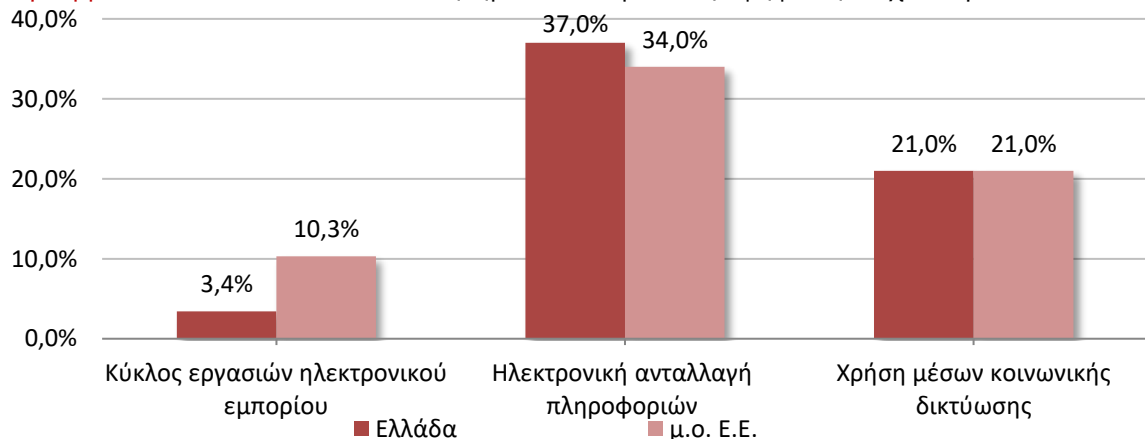

Πηγή: European Commission

ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Η ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας καθυστερεί σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς ο κύκλος εργασιών ηλεκτρονικού εμπορίου είναι στο 3,4%, ενώ ο μέσος όρος της Ε.Ε. είναι στο 10,3%.

Διάγραμμα 46: Επιδόσεις Ελλάδας σε ζητήματα ενσωμάτωσης ψηφιακής τεχνολογίας.

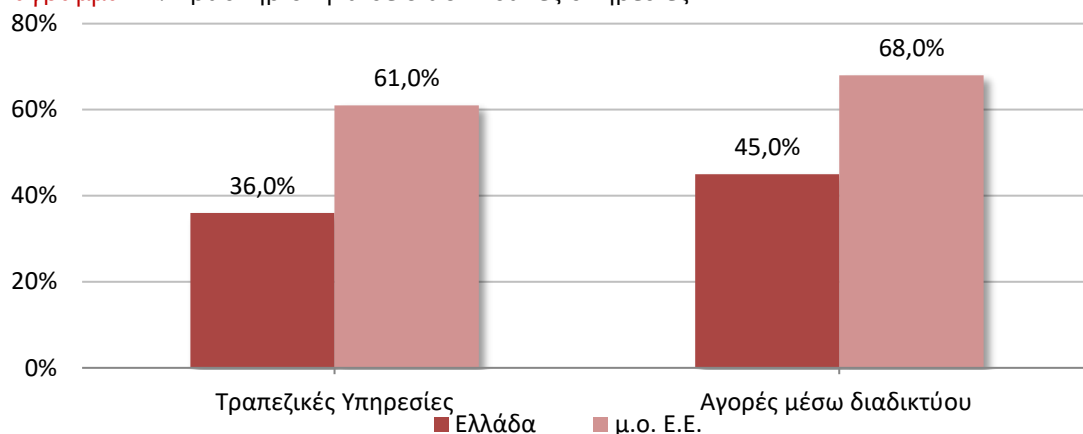
Πηγή: European Commission

Ωστόσο, η χρήση της ηλεκτρονικής ανταλλαγής πληροφοριών από τις επιχειρήσεις στην Ελλάδα είναι πάνω από το μέσο όρο της Ε.Ε., και η χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι στο ίδιο επίπεδο με τον μέσο όρο της Ε.Ε.-28.

ΧΡΗΣΗ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Οι χρήστες του διαδικτύου στην Ελλάδα παρουσιάζουν έντονη δραστηριότητα σε διαδικτυακές υπηρεσίες ενημέρωσης, ψυχαγωγίας (μουσική και ταινίες) και επικοινωνίας. Η κατάταξη τις Ελλάδας σε αυτές τις κατηγορίες είναι κοντά ή υψηλότερα από το μ.ο. της Ε.Ε.

Διάγραμμα 47: Δραστηριότητα σε διαδικτυακές υπηρεσίες

Πηγή: European Commission

Οι διαδικτυακές τραπεζικές υπηρεσίες αν και βελτιωμένες σε σχέση με το προηγούμενο έτος, είναι ακόμα χαμηλότερα του μ.ο. της Ε.Ε.. Αντίστοιχα, οι αγορές μέσω του διαδικτύου είναι σταθερά χαμηλότερες του μ.ο. της Ε.Ε.